

Waar hebben we het over?

Niet alleen in de landelijke dagbladen, maar ook op veel scholen voor basisonderwijs en speciaal onderwijs is er belangstelling voor de rol van waarden en normen in de opvoeding en de samenleving. In de Volkskrant van 25 maart 1995 gaat men uit van de praktische vraag wat je zou doen als de cassière bij Albert Heijn alle boodschappen aanslaat, maar die ene fles huiswijn vergeet.

De antwoorden variëren van: „Dan ga je terug naar de kassa”, tot: „Het ligt er een beetje aan hoe ver ik al op pad ben en hoe duur die fles was” en: „Alleen bij de kleine kruidenier op de hoek zal ik het zeggen.”

Volgens het krantenartikel houdt de burger van vandaag er zo z'n eigen moraal op na. *Gij zult niet stelen*, zoals het achtste gebod in de Bijbel luidt, is voor nog slechts een enkeling een absolute norm. De meeste mensen rommelen, volgens de journalist van de Volkskrant, wat met de moraal. In deze krant gaat het over de gedragscodes, over wat mag en wat niet mag, over wat hoort en wat niet hoort en met name wat dat voor de opvoeding betekent. Het aspect van de opvoeding dat zich daarmee bezighoudt is de morele opvoeding.

Wat willen we?

De eerste vraag die men zich in de opvoeding regelmatig mag stellen is: *Wat willen we als opvoeders thuis en op school bereiken?*

Wilt u vooral bereiken dat de kinderen nu een leuke jeugd hebben, of richt u zich meer op de toekomst en vindt u dat het intellectuele en culturele belangrijk is. Wellicht richt u zich (ook) op kenmerken als: eerlijkheid, oprechtheid, betrouwbaarheid, respect voor anderen, omgaan met gezag, verantwoordelijkheid, betrokkenheid bij de medemens, weerbaar zijn, liefde kunnen geven, gelovig zijn? Bij deze laatste zaken gaat het om waarden en normen. Anno 1995 (en later) is er veel werk voor de ouders op het gebied van de morele opvoeding. Vroeger werden kinderen niet alleen thuis moreel duidelijker opgevoed, maar ook op school, in de kerk, in de buurt en er was meer sociale controle. Nu zijn er wel nieuwe opvoeders zoals de media, vrienden en vriendinnen, maar het zijn meer verborgen opvoeders. Wat ook door velen wordt vastgesteld is een duidelijke normvervaging. Veel mensen doen waar ze zin in hebben; je rijdt harder dan 50 km per uur in de bebouwde kom; *dat doet iedereen toch!*

Kinderen zitten vele uren voor de tv en veel ouders hebben het erg druk met hun banen, zodat er van opvoeding vaak weinig terecht komt.

Vroeger was er een oude, in de religie gewortelde moraal, gericht op respect, dienstbaarheid, naastenliefde, opofferingsgezindheid en gericht op matiging en tegenwoordig is er een nieuwe moraal gericht op: het egocentrische (Het individu staat centraal), genotzucht (Je leeft maar één keer).

Dit betekent trouwens niet dat die oude moraal alleen maar positieve kenmerken had. Denkt u maar aan het kleineren van kinderen, het aanpraten van overbodige schuldgevoelens, etc. In de tweede helft van de negentiger jaren kan men steeds vaker horen en lezen dat de geringe aandacht voor de morele opvoeding van de laatste jaren grote gevaren heeft, zoals gedragsproblemen in het onderwijs, (jeugd)-criminaliteit, vandalisme, etc.

Steeds meer kan men dan ook een roep om hernieuwde aandacht voor de morele opvoeding tegenkomen. We hebben dat aspect van ons menselijk functioneren verwaarloosd.

In het nu volgende worden de bouwstenen voor een morele opvoeding weergegeven. Het gaat dan om:

1. respect
2. fasengerichte opvoeding
3. het voorbeeld
4. expliciteren
5. verantwoordelijkheid

De 5
bouw-
stenen

Bouwstenen voor een morele opvoeding

1. respect

Een centraal begrip in de morele opvoeding is het begrip *respect*. Daarbij gaat het erom dat u kinderen zo begeleidt dat ze zichzelf en anderen waardevol vinden. Dat betekent vooral positieve dingen horen en zeggen over jezelf en anderen, proberen te begrijpen waarom anderen iets doen en niet meteen gedrag van anderen afkeuren.

Daarbij is ook een uitgangspunt: *wat jij niet wilt dat u geschiedt, zo doe dat ook een ander niet*.

Voor de school- en thuissituatie betekent dit dat u zoveel mogelijk probeert te voorkomen dat u een kind dwingt om iets te doen, *omdat ik het zeg*.

Je mag als ouder eisen aan kinderen stellen, maar neem de tijd ervoor om uw eisen en opdrachten te verduidelijken. Geef ook aan dat u de wens van het kind begrijpt, maar dat er redenen zijn waarom het nu anders moet.

2. fasengerichte opvoeding

Per fase
andere
kenmerken

Bij de fasengerichte opvoeding gaat het erom dat men rekening houdt met de fasen in de ontwikkeling.

Onderstaand zijn zes fasen in de ontwikkeling weergegeven.

Die fasen zullen in het kort worden weergegeven en er zal worden aangegeven wat men in die periode het beste kan doen aan de morele ontwikkeling. De nadruk in de beschrijving zal liggen op de perioden:

- groep 1 en 2
- groep 3, 4, 5, 6
- groep 7, 8 en begin voortgezet onderwijs.

fase 1: 0 - 4 jaar

Deze periode kenmerkt zich door egocentrisch denken. Dat wil zeggen dat het kind alleen nog maar vanuit zijn eigen gezichtspunt de wereld kan bekijken. Bij de vraag: *Wat is goed?*, gaat het er vooral om dat het kind zelf zijn zin krijgt. Als een kind zegt: „Dat is niet eerlijk” bedoelt het dat het zelf zijn zin niet kan krijgen.

Je moet dan, volgens het kind, ook goed zijn om je verlangens beloofd te krijgen en om geen straf te krijgen.

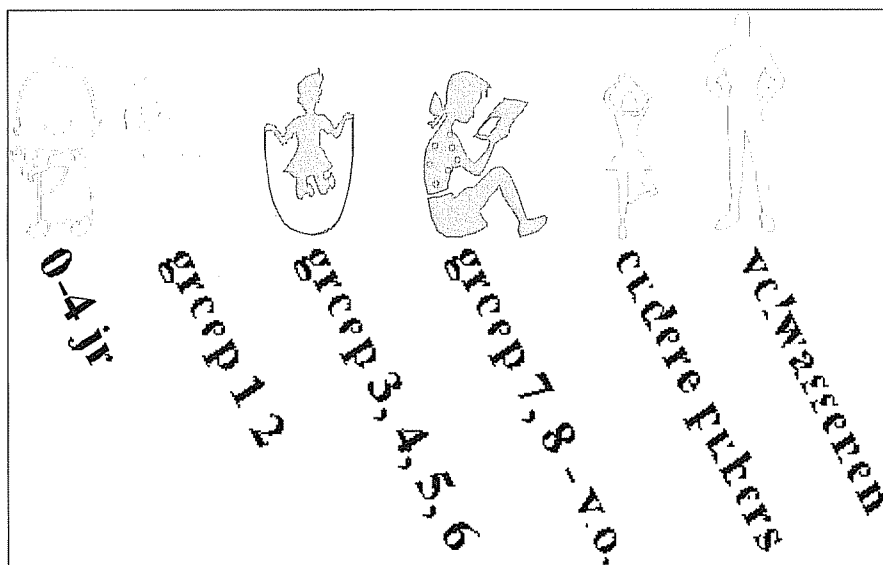
fase 2: groep 1 en 2

In deze fase ontwikkelt het kind gehoorzaamheid en leert het zich aan te passen.

Bij de vraag: *Wat is goed?*, gaat het vooral om het doen wat gezegd wordt. De volwassene is de baas. Je moet goed zijn om moeilijkheden te voorkomen.

Wat betekent dat voor de opvoeding?

Het kind heeft een duidelijke volwassene nodig, iemand die weet wat zij/hij wil. Het kind moet zich leren schikken naar die volwassene.

Soms zal dat betekenen dat u duidelijk aangeeft: je moet nu gehoorzamen. In elk geval is het belangrijk het gewenste gedrag te belonen, dus veel aandacht te besteden als het goed gaat. Probeer de *waaroms* uit te leggen en probeer achter de *waaroms* van het kind te komen. Soms is er sprake van boosheid of jaloezie.

In deze fase wordt er een begin gemaakt met de ontwikkeling van angst voor straf naar moreel inzicht. Probeer het inlevingsvermogen in anderen op

gang te brengen door er vragen over te stellen (Wat zou jij voelen?), maar vooral door het gewoon uit te leggen. Veel kinderen moeten dat gewoon eerst enkele keren horen van iemand. Lees samen met het kind boeken over andere kinderen en bespreek expliciet het goed en kwaad in die verhalen met het kind en leg gevoelens en situaties uit.

Geef in elk geval het goede voorbeeld. U kunt alleen eerlijkheid verlangen als u zelf ook eerlijk bent.

fase 3: groep 3, 4, 5, 6

In deze fase staat centraal: *voor wat, hoort wat*.

Het kind wil goede relaties met anderen, maar begint ook kritiek op volwassenen te uiten. In deze periode komt er meerdere malen een cyclus voor van onafhankelijk willen zijn, aanpassen, losmaken en weer meegaand zijn.

Het kind is vooral gericht op het voor zichzelf opkomen. Het wil graag goed doen voor iedereen die hem/haar ook goed doet.

Het kind wil goed zijn vanuit eigen belang, nl. wat houd ik er aan over?

Voor de opvoeding betekent dit dat u begrip moet hebben voor de onafhankelijkheidsdrang. Begin vaak met: „Ik begrijp wel dat je, maar ik wil nu want”

De kinderen krijgen ook begrip voor het principe van de wederkerigheid; ik deed dit voor jou, dan kun jij voor mij wel.....

Probeer in elk geval te overleggen over zoveel mogelijk dingen. Er worden toch wel dingen achter de rug van de ouders gedaan, maar door over veel dingen te praten, kunt u toch zorgen dat u contact met uw kind houdt.

Probeer in het omgaan met het kind een ontwikkeling te bewerkstelligen van dingen doen om iets terug te doen, naar dingen doen uit liefde voor elkaar.

Praat met uw kind over gevoelens. Zorg er voor dat het kind het gevoel heeft dat het erbij hoort en dat het mee mag denken en mee mag beslissen over wat er in uw huisgezin/samenlevingsverband gebeurt.

fase 4: groep 7 en 8 en begin voortgezet onderwijs

In deze fase is het kind vooral bezig met dat het aardig moet zijn en dat het moet beantwoorden aan de verwachtingen van anderen. Het kind wil goed zijn zodat anderen ook goed over het kind gaan denken en dan kan het kind zichzelf ook goed gaan vinden.

Er is in deze fase een begin van een ontluikend geweten. Het kind wil voldoen aan een zelfbeeld en aan een innerlijke norm en minder aan *omdat het moet van anderen*.

In de vorige fase ging het om; als anderen je goed behandelen, doe je dat ook.

Nu is het meer: wat jij niet wilt dat u geschiedt ..

Ze ontdekken ook dat *oog om oog* weinig zin heeft.

Kenmerkend voor deze periode is de reactie op de koekjesvraag. Daarbij gaat het om: wat moet er gebeuren als drie kinderen een koekje krijgen en de kleinste van de drie laat zijn koekje per ongeluk in het water vallen. Kinderen in de vorige fase zullen zeggen: „Dat is dan pech. Ze hebben alle drie evenveel gekregen.”

Degenen die wel voorzichtig waren hoeven niets te geven aan degene die niet voorzichtig was.

Kinderen in deze vierde fase zullen aangeven dat het eerlijk zou zijn als de twee grotere kinderen een stukje van hun koekje aan de kleinste zouden geven. Omdat kleine kinderen soms niet weten hoe ze voorzichtig moeten zijn. Het starre gelijkheidsbeginsel uit de tweede fase heeft plaats gemaakt voor een beminnelijker rechtvaardigheidsgevoel.

Kinderen in deze vierde fase kunnen al wat milder oordelen.

Ook het elkaar vertrouwen komt op gang. In deze fase kunnen kinderen ook al abstract denken over hun eigen gedrag en denken.

Toch zijn ze nog geen zelfbepalende persoonlijkheid en zijn ze nog erg afhankelijk van wat anderen doen; „Iedereen doet het.”

Voor de opvoeding is een positieve relatie en een hecht gezinsleven belangrijk. Doe een appèl op de coöperatie (meehelpen/meedenken), probeer problemen niet uit de weg te gaan maar naar oplossingen te zoeken en zorg dat u als ouders/verzorgers regelmatig even wat alleen met een kind doet.

Help het kind zichzelf te leren kennen en maak het dus bewust van wie het is.

Vergelijk het kind niet steeds met anderen, maar steun en stimuleer het.

Bespreek ook expliciet waarden als beleefd zijn, vriendelijkheid, oprechtheid, etc.

Stimuleer onafhankelijkheid en wees ook zelf, als ouder, onafhankelijk en zeker.

Stimuleer ook het voor zichzelf opkomen.

De resterende fasen

Na de besproken fasen ontwikkelt de oudere puber verantwoordelijkheden t.o.v. de sociale groep, komt zij/hij daar ook langzaam van los en krijgt zij/hij echt een eigen mening. De bijna-volwassene heeft ook een behoefte aan een ideologie; in welke maatschappij wil ik leven. Bij de volwassene kan er dan sprake zijn van een principieel geweten, of van respect, kan men zich aan afspraken houden en kan men verantwoordelijkheden in samenleving dragen.

3. voorbeeld geven

Het juiste model

Belangrijk is ook dat het kind in zijn omgeving de juiste voorbeelden ziet. Enkele vragen voor opvoeders zijn dan:

- Hoe praat u over anderen? (Is dat roddelen, vooral afkeuren en met weinig respect voor anderen?)
- Wat doet u voor anderen, bent u dienstbaar? Kunt u eisen aan het gedrag van kinderen stellen als u zelf ook weinig voor anderen doet?
- Wat doet u bij problemen? Probeert u problemen uit de weg te gaan of ze juist te bespreken en op te lossen?
- Wat doet u als u blij/bedroefd bent: uit u zich makkelijk?
- Wat vindt u belangrijk in het leven?
- Op een ouderavond in Maastricht kwamen ook vragen aan de orde als: Mogen kinderen met oorlogsspeelgoed spelen?
- Is het goed dat ze naar Goede Tijden, Slechte Tijden kijken?

In de discussie op die ouderavond werd opgemerkt dat uit onderzoek is gebleken dat oorlogsspeelgoed en het zien van akelige dingen op de tv niet duidelijk negatief zijn voor kinderen. Kinderen verschillen m.b.t. hun karakter en veerkracht. Toch willen we aangeven dat niet het wetenschappelijk onderzoek bepaalt wat uw kinderen wel of niet mogen. Dat bepaalt uzelf. Als met onderzoek aangetoond zou kunnen worden dat Goede Tijden, Slechte Tijden niet schadelijk is voor kinderen moet u zich toch afvragen of u een achtjarige een maand in spanning wilt laten zitten of Arnie wel of niet een verkrachter is. U zou kunnen zeggen dat kinderen kindzorgen moeten hebben en volwassenen volwassenzorgen. U zou kunnen zeggen dat u oorlog verderfelijk vindt en dat u er daarom ook moeite mee heeft dat kinderen dat spelen.

Boven de onderzoeksgegevens van wetenschappelijk onderzoek (die elkaar ook nogal eens tegenspreken) staan uw eigen normen en waarden.

- Bent u zelf echt? Laat u zien aan kinderen wie u bent of speelt u altijd spelletjes en rollen en bent u op de vlucht voor uzelf?
- Manipuleert u anderen of overmeestert u anderen?

Wat duidelijk is, is dat u als ouders en leerkrachten identificatiefiguren voor kinderen bent en dat betekent dat ze veel van u over kunnen nemen of zich juist tegen u af gaan zetten.

4. expliciteren

Bewust maken

In de omgeving van kinderen zijn ook verkeerde voorbeelden m.b.t. goed en kwaad te zien. Ze zien dingen op de tv en horen op straat/school dingen die geen positieve invloed hebben op hun mentaliteit. Daarnaast is het een gegeven dat goede voorbeelden ook niet werken als je de onderliggende waarden en normen niet kent, als je niet weet hoe het heet wat er gebeurt.

Dat betekent dat u in de opvoeding niet alleen moet werken aan culturele kennis, maar ook aan morele kennis. Kinderen moeten sociaal-emotionele situaties weten te onderkennen en de waaroms leren kennen.

Sommige mensen zeggen wel eens: „Mijn moeder zei altijd”

Daarbij is in elk geval duidelijk dat het gaat om iemand met een duidelijke visie. Wat zullen uw kinderen over u kunnen zeggen?

Probeer situaties uit te leggen en stimuleer kinderen na te laten denken; Wat zou jij voelen/doen in die situaties? of; Hoe zou iemand zich voelen?

Expliciteren is het nadrukkelijk bespreken en aan de orde stellen en niet afwachten of kinderen het zelf wel ontdekken.

Zo gauw u uw kinderen voorleeft vanuit een ideologie of vanuit een godsdienst is het belangrijk aan te geven wat die visie concreet betekent voor de waarden en normen.

Ga op 'heenreis' (term van D. Sölle) naar die uitgangspunten en leg uit hoe u van daaruit leeft.

5. verantwoordelijkheid

Tenslotte is het belangrijk dat u aandacht besteedt aan het begrip verantwoordelijkheid. Daarbij gaat het om zaken als:

- voor je eigen spullen zorgen
- afspraken nakomen
- zelfstandig omgaan met zakgeld
- klusjes doen
- op je zusje passen of er mee spelen en voorlezen
- leren hulp te bieden en iets voor iemand te doen
- klusjes en taken uitvoeren
- aanspreekbaar zijn op je eigen daden en niet steeds de schuld op anderen schuiven.

En de school?

Voor de school is belangrijk:

- 1. Het voorafgaande toe te passen.

Concreet betekent dit twee zaken, nl.: het verder ontwikkelen van het pedagogisch klimaat van de school en het ontwikkelen van een leergang op het gebied van de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Scholen merken nogal eens dat het onvoldoende is om alleen te reageren op gedragsproblemen. Er moet een basiswerkplan zijn dat uitgevoerd moet worden. In dat werkplan leren kinderen sociale vaardigheden (contact met iemand beginnen, samenwerken, etc.), sociaal-emotionele begrippen (boos, eenzaam, gespannen, eerlijk, etc.) en komen ook de normen en waarden aan de orde in de vorm van denkfouten die kinderen vaak maken zoals:

- als je iemand niet leuk vindt mag je haar/hem plagen
- als iemand bijv. in de winkel je te weinig geld teruggeeft is dat vooral zijn/haar eigen domheid

Veel scholen maakten met behulp van hulplijsten een kaartenbakaanpak. Dat wil zeggen dat iedere leerkracht in het lokaal een kaartenbak heeft met daarin 40 kaarten, voor iedere week een kaart. Op een kaart staat het motto van de week. Zo komen er 320 aspecten van de sociaal-emotionele ontwikkeling aan de orde.

- 2. Een leerlingvolgsysteem te hanteren voor de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Dat zijn systemen die tot doel hebben de ontwikkeling van kinderen te volgen en op tijd in te grijpen.

- 3. Te zorgen voor een sfeer en omgeving van veiligheid. Kinderen mogen zich op school niet bedreigd voelen en ze mogen anderen niet bedreigen.

- 4. Zelfstandig spelen en werken bij de kinderen te bevorderen.

- 5. Goed na te denken over hoe de prestaties van kinderen begeleid worden.

- 6. De ontwikkeling van het zelfbeeld te begeleiden.

- 7. Kinderen te leren steeds meer verantwoordelijkheden te dragen.

peuters

- de basis van de taal wordt gelegd tussen 2-4 jaar
- ze kunnen wel 9 nieuwe woorden per dag leren begrijpen

a

- tip a.1: neem één dagelijkse situatie en benoem zoveel mogelijk dingen. Gebruik die woorden in volledige zinnen; „Hoor, de hond blaft.” (gewone woorden en doe-woorden)
- tip a.2: herhaal die woorden van die ene situatie regelmatig.
- tip a.3: laat het kind die woorden ook hanteren; wat is dat?
- tip a.4: verbeter de uitspraak indirect door het juist te herhalen: „Ja dat is een banaan.”
- tip a.5: vertel wat het kind aan het doen is. Kies een activiteit, ga daar even bij zitten en verbaliseer.
- tip a.6 noem ook gewoon kleurnamen in natuurlijke situaties.
- tip a.7: schakel uw kind in bij kleine werkzaamheden en vertel wat er gebeurt.

b

- tip b.1: geef vooral aandacht aan het gewenste gedrag. Vertel minimaal iedere dag iets aan uw kind dat u lief of aardig vindt.
- tip b.2: bereid de kleuterperiode voor door ook al te vertellen waarom u iets vindt.
- tip b.3: ga, indien redelijk, uit van begrip voor uw kind door te beginnen met: „Ik begrijp wel waarom je, maar dat mag toch niet want”
- tip b.4: blijf steeds bij meerdere kinderen de eerste tien minuten bij die spelende kinderen en geef concreet aan wat een kind moet doen en wat u leuk/goed vindt gaan.
- tip b.5: koppel het taalgebruik ook aan de zindelijkheidstraining.
- tip b.6: hanteer geen dreigtaal, maar stel eisen/verwachtingen.

c

- tip c.1: bekijk minimaal eenmaal per week een prentenboek door -eerst te vragen wat het kind weet te benoemen (wat is dit?)
-dat altijd uit te breiden door op iedere bladzijde twee nieuwe woorden te noemen
-dat prentenboek te herhalen
- tip c.2: lees minimaal eenmaal er week een verhaaltje voor uit een (prenten)boek
- tip c.3: bekijk foto's van het gezinsgebeuren met elkaar en kijk wat het kind er van weet te benoemen of te vertellen en breidt dat uit. Begin met het noemen van de namen van de bekende personen en benoem daarna ook andere onderdelen van de foto.
- tip c.4: bekijk ook speelgoed en benoem dat ook.

kleuters

- dit is de periode van de waarom-vragen
- er is op basis van de peuterperiode nu een enorme ontwikkeling van de woordenschat (3 jaar: ± 900 woorden, 5 jaar ± 2000 woorden)
- ze bedenken ook graag zelf nieuwe woorden

d

- tip d.1: praat niet meer in kleine zinnen, maar in gewone zinnen.
- tip d.2: spreek niet te snel.
- tip d.3: bij c.3 leerde het kind aan de hand van foto's gezinsgebeurtenissen te benoemen, nu kunt u dat ook doen zonder plaatjes en foto's door een gebeurtenis te noemen en zelf de scènes aan te geven en samen met het kind te bespreken wat er is gebeurd. Doe dat eenmaal per week.
- tip d.4: spoor het kind aan ook zelf zonder uw kapstokken laten vertellen wat het heeft meegemaakt
- tip d.5: speel ook minimaal eenmaal per week een gezelschapsspelletje.
- tip d.6: vraag de kinderen om te vertellen wat anderen doen.
- tip d.7: voorkom dat u aan een half woord van uw kind genoeg hebt en stel 'door'vragen.

e

- tip e.1: blijf doorgaan met iedere dag iets te noemen dat goed ging of waarbij het kind lief was.
- tip e.2: bij oudere kleuters kunt u ook aan het kind vragen wat het van een bepaalde gebeurtenis vindt. Laat het kind aangeven wat er goed ging en wat niet.
- tip e.3: geef nu ook voor het kind aan hoe het heet zoals het kind zich voelt. Begin met het benoemen van gevoelens als: je bent boos, je bent bang, je bent blij, je bent verdrietig, je bent trots, etc.
- tip e.4: treed op als duidelijke volwassene door grenzen te stellen en de baas over uw kind te blijven en te zeggen wat u verwacht of wat het kind moet doen. Hanteer daarbij geen dreigtaal.
- tip e.5: leg op rustige momenten ook het waarom uit.

f

- tip f.1: ging het bij peuters vooral nog om losse onsamenvhangende boekinhouden zoals plaatjes en prenten, nu kunnen kinderen ook langer durende gebeurtenissen aan. Vertel nu een verhaaltje en laat het kind het helemaal navertellen. Eerst gebeurde dit, toen dat en toen dat. Doe dat eerst met prentenboeken. Laat het kind het verhaal terugvertellen aan de hand van de plaatjes. Lees iedere avond/dag voor.
- tip f.2: Neem een prentenboek, vertel het verhaal, doe het boek dicht en laat het kind uit het hoofd navertellen (Zie je de film aan de binnenkant van je ogen?).
- tip f.3: als uw kind belangstelling heeft voor letters en woorden, hoeft u dat niet af te remmen, maar mag u dat stimuleren. Begin met de eigen naam en noem de letters en bouw dat uit.

groep 3

Groep 3 mag helemaal in het teken staan van het leren lezen

g

- tip g.1: hanteer nu de taal die nodig is voor het verder ontwikkelen van de zelfstandigheid door iets te nemen dat u uw kind zelf wilt laten doen en hanteer alle taal die daar voor nodig is.
- tip g.2: geef het kind nu thuis ook een eenvoudig vast klusje en laat het daarbij ook de taal hanteren door te zeggen hoe het heet wat het moet doen en hanteer de taal bij het nabe-spreken.
- tip g.3: kinderen hebben in deze periode ook veel steun en bevestiging nodig. Geef iedere dag iets aan dat u goed vond gaan.
- tip g.4: denk er aan om uw kind steeds meer vragend te benaderen.

h

- tip h.1: bespreek t.a.v. het gedrag van uw kind duidelijk wat u van uw kind verwacht. Kinderen kunnen de meeste taal op dit gebied aan. Bespreek conflictsituaties op rustige momenten omdat opgewonden zijn een matige opvoedingsbodem. Vraag het kind naar zijn beleving, geef uw mening, leg situaties uit en bespreek uw eisen/verwachtingen.
- tip h.2: begin kinderen uit te leggen dat ze zelf verantwoordelijk zijn voor iets; dus geen *sorry* en: *per ongeluk*, maar je had ook...
- tip h.3: bespreek iedere dag voor het slapen gaan de dag even met het kind. Begin daarbij met vragen stellen en geef daarna uw mening.

i

- tip i.1: abonneer, indien mogelijk, op Okki en volg de leesontwikkeling met uw kind mee.
- tip i.2: lees iedere avond voor.
- tip i.3: bekijk hoe de leesontwikkeling van uw kind verloopt en laat uw kind aan u voorlezen of doe dat in stukjes om en om. U moet de leesfouten gewoon aangeven. "Kijk nog even wat daar staat."
- tip i.4: doe heel enthousiast over de leesvorderingen van uw kind.
- tip i.5: geef uw kind met Sinterklaas een leesboek.
- tip i.6: laat het kind een foto-album aanleggen en er met u een onderschrift bij schrijven.

groep 4-8

In deze periode lijkt het in veel situaties vanzelf te gaan. Maar ook nu kunt u een bijdrage leveren aan de taalontwikkeling van uw kind

j

- tip j.1: zorg er voor dat u minimaal eenmaal per week 10 minuten of langer met uw kind spreekt over wat het meemaakt.
- tip j.2: stel nu eisen aan de taal: aankijken, om de beurt spreken, duidelijk, de toon, rust.
- tip j.3: pas er voor op dat u niet onnodig over grote mensenproblemen met uw kind spreekt.
- tip j.4: prikkel de nieuwsgierigheid van uw kind door woorden en betekenissen zo nu en dan op te zoeken.
- tip j.5: houdt u niet in bij het hanteren van woorden. Noem de dingen zoals ze heten. Tot groep 7 moet dat wel om concrete woorden gaan en in groep 8 kunt u alle woorden hanteren, ook de meer abstracte woorden.
- tip j.6: doe ook minimaal eenmaal per week een spel met elkaar.
- tip j.7: praat achteraf over tv-programma's en doe de tv ook eens even uit.

k

- tip k.1: blijf duidelijk uitleggen wat de huisregels zijn en wat u verwacht en eist. Bespreek dat op rustige momenten.
- tip k.2: maak het kind bewust van zijn sterke en zwakke eigenschappen zodat het kind een juist zelfbeeld ontwikkelt en het gericht aan iets kan werken. Vergelijk het daarbij zo weinig mogelijk met anderen.
- tip k.3: leer het kind de taal die nodig is om voor zichzelf op te komen. („Dan zeg je")
- tip k.4: vergeet niet het kind steeds eerst naar de eigen mening te vragen.
- tip k.5: hanteer in de loop van groep 8 nu ook gewoon de woorden voor waarden en normen zoals: respect, verantwoordelijkheid, vertrouwen, toegeeflijkheid, tevredenheid, etc.
- tip k.6: blijf met het kind zijn eigen verantwoordelijkheid bespreken. (Je had ook ...)
- tip k.7: blijf praten, ook i.v.m. de puberteit en de tijd daarna.

l

- tip l.1 : blijf gewoon lezen en voorlezen met uw kind. In de meeste gevallen blijven de kinderen dat leuk vinden tot en met groep 8. Op die manier krijgt u ook een indruk van de jeugdliteratuur en de actuele thema's. Die boeken geven ook weer aanleiding tot gesprekken (wat vind jij, zou jij ook?).
- tip l.2: bekijk of er een jeugdblad is voor uw kind, bijv. hobbybladen of: *Zo zit dat*.
- tip l.3: lees met uw kind vanaf groep 5 ook de ondertiteling op de tv (of om en om).
- tip l.4: lees samen met uw kind functionele taal zoals gebruiksaanwijzingen, handleidingen, spelregels, huis aan huiskranten, etc.
- tip l.5: leer uw kind met een tekstverwerker te werken.
- tip l.6: stimuleer het lezen door uw kind boeken te geven, lid van de bibliotheek te worden of te blijven en door het 's ochtends geen tv te laten kijken.

tips voor
thuis
nr. 37

Titel: Opruimen

Pagina('s): pagina 106

Inhoud: problemen met het opruimen

© pravoo lekkerkerk

begeleiding, voorlichting
opleidingen
onderzoek
uitgeverij

pravoo
tel 0180-652299, fax 0180-654530 (NU)
Sloboendstraat 27, 2941 PC Lekkerkerk

www.pravoo.com

Geachte ouder(s) en/of verzorg(st)er(s),

Als kinderen spelen gebruiken ze speelgoed of als ze dingen maken, gebruiken ze allerlei materialen. Dat is logisch zou je kunnen zeggen, maar een bijkomend verschijnsel is dat regelmatig de materialen weer opgeruimd moeten worden omdat u dat deel van de kamer nodig hebt of omdat u vindt dat het 's avonds gewoon opgeruimd moet zijn in de kamer. Misschien laat u in een hoekje nog een deel van een bouw-werk liggen en misschien laat u nog een deel van een plakwerk liggen, maar soms moet er gewoon opgeruimd worden.

Veel kinderen hebben daar geen zin in en dat veroorzaakt conflicten met ouders die vinden dat er wel opgeruimd moet worden. Wat is wijs? Als er te strenge eisen ge-steld worden aan het opruimen, zijn er kinderen die geneigd zijn om te weinig materi-alen te gebruiken omdat ze tegen het naderend opruimen opzien.

Als er problemen met het opruimen zijn, zie je vaak dat de ouders het dan zelf maar opruimen, terwijl die ouders denken: *'de vervuiler betaalt.'*

Eigenlijk is het het beste al vanaf het moment dat de kinderen gaan lopen ze te leren dat ze op moeten ruimen. Uw kinderen zijn al minimaal 4 jaar en hoe ga je dan met het opruimen om?

De kernwoorden van het opruimen zijn; duidelijkheid en zelf opruimen.

Duidelijkheid wil zeggen dat u niet al vooraf maar zo tegen het eind van de speeltijd zegt dat alles over een kwartier opgeruimd gaat worden. U zegt wat er mag blijven staan en wat er weg moet.

Zorg er daarbij voor dat u makkelijke opruimsystemen hebt, zoals die handige bakken op wieltjes waar je de spullen makkelijk in kunt doen. Grote dingen kunnen er zo in gelegd worden en bij kleine dingen moet u wat kleine bakjes gebruiken om materialen van hetzelfde soort in te pakken.

Zelf opruimen

Dan komt het moment dat er gestart moet worden met het opruimen. Veel kinderen zullen tegensputteren of zeggen: „Nog even.”

Dat moet u niet accepteren. U hebt het immers al aangekondigd dus dat hoeft niet weer. De tweede regel is: *zelf opruimen*.

Dat betekent dat het kind het zelf moet doen. Het is dan niet verboden een beetje te helpen. Dat vraagt u ook aan het kind: „Zal ik je even helpen?”

Soms komt het voor dat het kind al vroegtijdig stopt en dat u het laatste opruimt. Dat is niet aan te bevelen. Het is belangrijk dat het kind het laatste deel van de spullen alleen opruimt. U zorgt er dus voor dat u niet alleen aan het opruimen bent, maar u

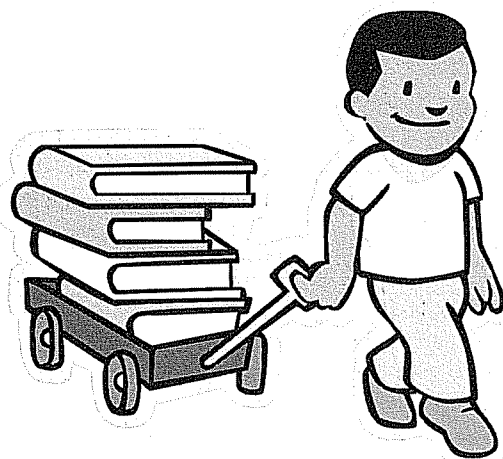
stopt even voordat het klaar is en u zegt dat het kind het nu af moet maken. Zorg er voor dat ondertussen geen tv aanstaat die het kind afhoudt van het opruimen. Dat kunt u eventueel ook als een beloning hanteren. Als je klaar bent mag je nog even, (voordat we gaan eten), tv kijken.

Er zijn kinderen die ook dan nog weigeren op te ruimen. De werkwijze is dan:

Pak de spullen die nog niet opgeruimd zijn en leg die op vloer van de eigen kamer van het kind en neem het op-pakmateriaal (kratje/doos) mee.

Zeg het kind dat het pas in de kamer mag komen als alles opgeruimd is.

Dat betekent dat een consequente en doortastende ma-nier belangrijk is om duidelijk te maken dat het u me-nens is en dat het normaal is dat er opgeruimd wordt.

PDD-nos

De afkorting PDD-nos staat voor: Pervasive Developmental Disorder Not Otherwise Specified.

PDD-NOS valt binnen het autistisch spectrum. Dat betekent dat er een hele waaier van typen en verschijningsvormen is. Dat maakt het er niet doorzichtig en eenduidig op.

Pervasief betekent in dit verband: diep doordringend. Dat betekent dat het in veel aspecten van de persoonlijkheid en het functioneren is waar te nemen en geen (min of meer) geïsoleerd beeld is zoals bij dyslexie.

PDD-NOS is een informatieverwerkingsstoornis. De kinderen hebben moeite om met ervaringen en gegevens om te gaan en hebben moeite om betekenis te verlenen aan de gegevens omdat ze de samenhang niet zien. De wereld blijft uit losse onderdelen bestaan en ze kunnen geleerde dingen ook niet weer in grotere gehelen inpassen. Dat betekent dat ze wankel in de wereld staan en houvast zoeken door zich aan details en rituelen vast te klampen.

Voor de ouders

Voor ouders is het volgende belangrijk:

- een duidelijke dagindeling als raamwerk voor het dagelijkse gebeuren met eventueel pictogrammen of lijsten. Kenmerkend is orde, regelmaat en structuur
- minimaliseer uw eigen emotionele uitingen
- nieuwe dingen extra voorbereiden
- ernstig ongewenst gedrag (bijv agressiegedrag op tijd stoppen omdat het anders deel uit kan gaan maken van het 'reguliere' gedragspatroon van het kind
- concreet aangeven welk gedrag u wenst en dat even oefenen/doen.
- bekijk in welke mate uw reacties evenredig verdeeld zijn over alle gezinsleden, voorkom dat het kind met PDD-NOS centraal komt te staan. Bekijk of u bij driftbuien en ernstig persevereren even met het kind in de time-out kunt gaan en het uit de sociale context van dat moment kunt tillen (soms letterlijk even oppakken)
- vergeet niet als basishouding het kijken naar uw kind om te weten waar het kind mee bezig is, wat er speelt in zijn ontwikkeling
- help het kind op grond van de kennis die u van hem hebt om zijn probleem te formuleren
- geef korte en duidelijke opdrachten en ga niet in op manieren om onder de opdracht uit te komen
- benoem emotionele situaties thuis zodat het kind in elk geval cognitief leert hoe het heet wat er gebeurt
- betrek het kind bij de dingen van het dagelijkse leven zodat het voldoende contact met de werkelijkheid ontwikkelt en niet eenzijdig vlucht in een fantasiewereld
- zie voor thuis ook op het Internet: www.autisme-nva.nl/behstrat.htm

*Alle dagen
heel druk*

ADHD

ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder) wordt in het Nederlands ook wel *aan-dachtstekortstoornis met hyperactiviteit* genoemd.

De basisproblematiek van het kind met ADHD is het gebrek aan zelfsturing. Dat betekent dat ze sterk reageren op hun eigen wisselende stemmingen en dingen die ze om hen heen zien. Tengevolge van dat gebrek aan zelfsturing/interne remmingsmogelijkheden zijn er drie verschijningsvormen, nl.: werkhoudingsproblemen, overbeweeglijkheid en sociaal-emotionele problemen.

Begeleidingsaanwijzingen voor de ouders

- 1. Voorkom dat u de hele dag met uw kind bezig bent om te sturen en te corrigeren. Kies per dag een vaste opvoedingstijd, bijv. van 5 uur tot half 6, o.i.d. en voer dan de rijder-aanpak uit. Daarbij probeert u bij uw kind te zijn en meteen te zeggen wat er allemaal goed gaat en uw kind concrete aanwijzingen te geven wat het moet doen en wat het niet moet doen. U bent dan een bemoeizuchtige rijder, niet alleen in negatieve zin, maar ook in positieve zin. Spoor uw kind steeds aan om zelf na te denken wat het het beste kan doen. Dat stimuleren om na te denken is van belang om de zelfsturing van uw kind te bevorderen. Neem in elk geval wel uw opvoedingsverantwoordelijkheid. Sommige ouders met een kind met ADHD-kenmerken geven hun opvoedkundige inspanning na verloop van tijd op. U hebt soms het idee dat het allemaal niets helpt en dat u de hele dag politie-agentje loopt te spelen. Als u uw kind aan zijn lot overlaat vermindert u de kans op vermindering van de handicap. Op andere momenten is het niet zo dat u niets mag doen. Tips voor die andere momenten zijn:
- 2. Als het kind ongewenst gedrag vertoont, dan past u de volgende stappen toe:
 - stop het gedrag
 - leg uit wat er fout is en waarom het niet kan
 - zeg hoe het kind zich wel moet gedragen
 - geef eventueel straf
- 3. Werk met beloningssystemen door het kind punten te laten verdienen bij gewenst gedrag. Laat die punten ook op een kaart noteren en spreek af dat het kind bij een aantal punten een beloning krijgt.
- 4. Spreek regelmatig uw waardering uit over de inzet van het kind. Immers wat bij de meeste kinderen vanzelf gaat, daartoe moeten kinderen met ADHD zich zetten.
- 5. Kies thuis twee of drie duidelijke regels waaraan u het kind helpt om zich te houden. Noteer die regels ook op een kaart en hang die kaart op de kamer van het kind op.
- 6. Wees als ouders consequent en hanteer onderling naar het kind toe dezelfde benadering.
- 7. Bekijk ook waar het kind geheel vrij in mag zijn. Ouders van kinderen met ADHD-kenmerken lopen het gevaar overal structuur in aan te willen brengen. Zorg dat het kind op bepaalde gebieden volledige vrijheid krijgt. Raadpleeg eventueel het opvoedingsboekje; *Je kunt ze maar eenmaal opvoeden* (Pravoo-uitgave).
- 8. Bespreek situaties regelmatig voor. Bespreek wat er gaat gebeuren en waar het kind aan moet denken.
- 9. Zorg voor eigen ontspanning. Kinderen met ADHD kunnen makkelijk overspannenheid bij de ouders veroorzaken. Overleg met uw eventuele partner over momenten waarop u beiden gescheiden of samen iets kunt doen waar het kind niet bij is en dat u afleiding biedt.
- 10. Stel haalbare eisen aan uw kind. Realiseer u wat de handicap is van uw kind en kies kleine stapjes waar u met uw kind aan werkt.
- 11. Zorg dat uw kind de mogelijkheid krijgt om te bewegen. Kies een bepaalde activiteit waarbij u het kind aanspoort zo stil mogelijk te zitten, maar zorg ervoor dat het kind zich na die momenten motorisch uit kan leven en zich kan ontladen.
- 12. Probeer bij contacten met uw kind uw kind zich op u te laten concentreren. Houd het kind bij de beide handen losjes vast, vraag het kind u aan te kijken en spreek kort, maar geconcentreerd met het kind.
- 13. Wees geduldig, probeer te accepteren dat er veel misgaat en ga er vanuit dat wat het kind doet, geen boze opzet is.

Acceptatie

Geachte ouder(s) en/of verzorg(st)er(s):

Helaas hebben sommige kinderen de neiging om anderen te pesten. Het lijkt erop dat ze plezier hebben in het lijden van anderen. Het is voor ons duidelijk dat anderen pesten niet normaal is. Vreugde scheppen uit het verdriet van anderen is niet normaal.

Dat betekent dat er vaak ook wel wat meer aan de hand is met kinderen die anderen pesten. Die kinderen hebben vaak hulp nodig.

Op onze school onderscheiden we m.b.t. het pesten vijf groepen:

- de gepesten (de slachtoffers)
- de pestkoppen (de pesters)
- de meelopers (doen ook mee, maar beginnen niet)
- de omstanders (kijken en doen niets)
- de schatjes (zeggen dat het niet mag, gaan naar de leerkracht).

In de begeleiding proberen we alle groepen bij het probleem te betrekken. Pesten verpest het leven van kinderen en dat is de reden dat we het als zeer ernstig beschouwen.

Nu even wat meer over de pestkoppen. Pestkoppen worden soms zelf ook weer door ouderen gepest; thuis of in de buurt. Soms hebben ze het thuis niet zo gemakkelijk en ontvangen ze weinig liefde. Ze zien ook anti-sociaal gedrag thuis en beschouwen dat als normaal. Sommige pestkoppen krijgen door het pesten macht en status. Sommige pestkoppen uit goede gezinnen, maar gaat het om een karakterstoornis in de vorm van gewetenloosheid.

*We nemen
het pesten
serieus*

Onze school is een onderwijsinstelling en geen therapeutisch instituut. Wat kunnen we dan doen tegen de pester?

We gaan eerst praten met de ouders van de pestkop met de pester erbij en proberen duidelijk te maken dat we het helemaal niet tolereren of gedogen en er ook geen begrip voor opbrengen. We proberen uit te leggen dat we het helemaal niet willen hebben en de andere kinderen in zullen schakelen om het gedrag van het kind af te keuren en het te melden bij ons.

We maken ook een vervolgspraak met de ouders voor over een week om de vinger aan de pols te houden.

Als er persoonlijkheidsproblemen ten grondslag liggen aan het pesten, adviseren we ouders externe hulp in te schakelen.

Als dat allemaal weinig effect heeft, zit er niets anders op dan tot schorsing of verwijdering over te gaan, omdat we dan kiezen voor de veiligheid van de andere kinderen.

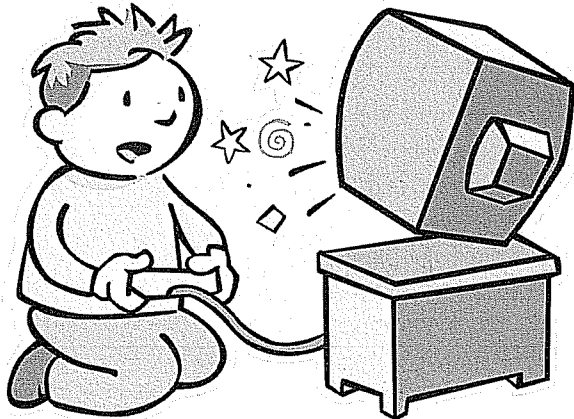

Die had ik nog niet

In oktober 2002 zat ik om 10.15 uur op een dorpsschool in de pauze koffie te drinken.

Er kwamen enkele kinderen het leerkrachtenkamertje binnen. Een van de kinderen bleek jarig te zijn en had een kaart bij zich waarop alle leerkrachten (inclusief ik) hun naam en handtekening plaatsten. Ik deed het ook en vroeg het kind: „Hoe oud ben je?” Het antwoord was: „Tien jaar.” Ik vroeg: „Wat heb je gekregen op je verjaardag?” Het kind: „Een tv”. Ik zei nog tegen haar: „Dat vind ik nogal wat.” Ze reageerde met: „Maar die had ik nog niet.”

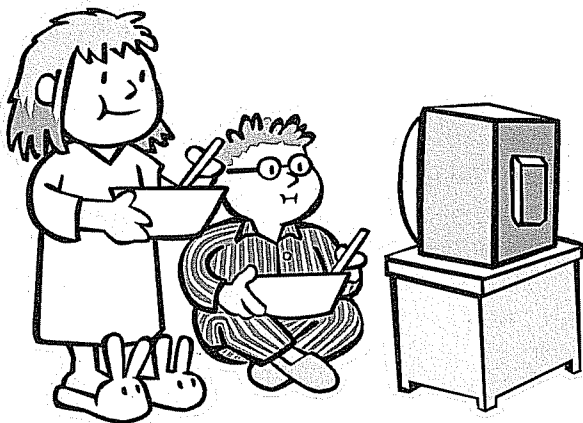
Geen tv op de kamer

's Middags was ik in de klas en vroeg aan de kinderen van groep 6 wie er een tv op de kamer had. Naar beneden afgerond: 60% van de kinderen. Alle kinderen bleken 's avonds op hun kamer tv te kijken terwijl hun ouders in de veronderstelling waren dat ze sliepen.

De kinderen bleken ook goed aan te kunnen geven wat er dan zoal op de tv te zien is laat op de avond.

Het bovenstaande geeft het syndroom van de luxe weer, nl. de vanzelfsprekend van kinderen dat je op je tiende een tv. moet hebben, op je twaalfde een gsm-toestel, op je 16e een scooter, etc.

Daarnaast geeft het ook aan dat onderzoeken die laten zien hoeveel tijd kinderen tv kijken waarschijnlijk een te lage frequentie vaststellen en dat de werkelijkheid anders is. Het is een feit dat kinderen niet alleen veel ongewenste beelden zien, maar ze zien ontegenzeggelijk ook veel meer beelden dan toen alle kinderen 's avonds in bed alleen nog stiekem verder gingen lezen in hun spannende boek.

De homo zappiens (de zappende mens)

De cultuur waarin kinderen leven is de zap-cultuur die zich niet alleen kenmerkt door het zien van (ongewenste) beelden, maar ook door het zien van kortdurende en elkaar snel opvolgende beelden. Prof. Veen sprak in zijn intree-rede in december 2002 dan ook van de homo zappiens.

Bij de huidige volwassene is dat te zien in het feit dat weinig mensen het tegenwoordig vol kunnen houden om naar een Zweedse film te kijken met een statische camera-voering en lange dialogen.

De kinderen die wij nu in de basisschoolleeftijd tegenkomen zullen ook niet tegen die trage films kunnen. Hun beeldcultuur heeft de MTV-snelheid van de clips waarbij het snel doorschakelen als het te lang duurt kenmerkend is. De goede jeugdfilm *Lang leve de koning*, werd om die reden ook niet gewaardeerd door de kinderen.

Is het dan echt zo erg?

Voordat we dieper ingaan op de kenmerken van de beeldcultuur moet natuurlijk ook gesteld worden dat deze cultuur ook positieve kenmerken heeft. In de eerste plaats biedt beeldmateriaal veel mogelijkheden om van kinderen wereldburgers te maken.

Beeldmateriaal brengt de wereld bij de kinderen en kan een gunstige invloed hebben op de wereldoriëntatie van de kinderen, de bewustwording van de dingen om hen heen en de betrokkenheid op elkaar. Beeldmateriaal zegt soms veel meer dan woorden en kinderen krijgen de kans om dingen beter te begrijpen omdat ze de beschikking hebben over het beeldmateriaal.

Overdaad schaadt

Naast het overdreven mitrailleurvuur van tv-beelden ziet het schoolkind ook nog de computerbeelden. Vroeger zag je bij het tekstverwerkingsprogramma Wordperfect een groen scherm en moest je de F-codes onthouden en nu worden alle windowsprogramma's via plaatjes gestuurd. Ook de huidige schoolmethoden barsten uit hun voegen van de foto's en illustraties. Maar we zijn er nog niet, want er komt nog meer beeldmateriaal aan in de vorm van de digitale camera en de camera ingebouwd in de gsm. Vroeger kende je het logo van Philips en van Shell, tegenwoordig kennen de kinderen al veel meer logo's. Een veranderende omgeving maakt andere kinderen. Er zijn cultuurromantici onder de pedagogen die stellen dat het allemaal wel meevalt en dat de kinderen vergeleken met vroeger weinig anders zijn. Ik moet u zeggen dat ik niet tot die romantici behoor. Ik ben sedert 1979, dus bijna 25 jaar, professioneel met de opvoeding van kinderen bezig en moet stellen dat er wel veel veranderd is. Iedereen die 20 jaar geleden in het onderwijs werkte moet in alle eerlijkheid stellen dat kinderen wel veranderd zijn:

Overdaad

- veel kinderen lijden onder het syndroom van de luxe en zijn erg materialistisch (is dit alles?)
- steeds meer kinderen kennen grote-mensen-zorgen en gaan voor het grote genieten (vooral uit je bol en dak gaan)
- veel kinderen alibiseren en zoeken bij problemen de schuld bij anderen (hij deed het ook), de zgn. sorry-cultuur. Het is niet juist dit soort mentaliteitsontwikkeling helemaal toe te schrijven aan de beeldcultuur. Kinderen zien anderen echter wel dat gedrag vertonen en nemen het over. (iedereen doet zo).
- veel kinderen kunnen zich maar moeilijk langere tijd concentreren
- het onderwijs moet steeds meer doen om kinderen te motiveren. Ze zien immers om hen heen veel dingen die interessanter zijn dan wat de school te bieden heeft.

Er zijn gelukkig ook nog veel schatjes, maar het is logisch dat mensen die dagelijks met kinderen omgaan zich zorgen maken.

De beeldcultuur nader bekeken

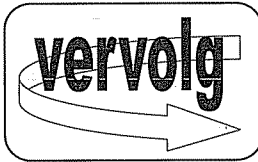
Aan de hand van 6 stellingen wil ik de beeldcultuur wat meer toelichten.

Stelling 1: De huidige beeldcultuur heeft een negatieve invloed op de denkontwikkeling van kinderen

Volgens Veen (hoogleraar didactiek en onderwijsontwikkeling) is de homo zappiens niet meer gewend om lineair te leren. Het huidige kind denkt niet meer logisch van begin naar eind. Door het springen van de hak op de tak ontstaat er niet alleen een gebrek aan denken in termen van inleiding-kern-slot, maar ook een gebrek aan het analyseren van een verloop, een ontwikkeling, oorzaak-gevolg/middel-doel-relaties, etc.

Kenmerkend voor veel kinderen (en volwassenen) is dat ze bij de aanschaf een van een nieuw spel niet meer de handleiding lezen, maar meteen beginnen te spelen en via trial-and-error vaak wel tot een acceptabele speluitvoering komen, maar dat is meer intuïtie dan cognitie.

Die oppervlakkigheid in het denken wordt veroorzaakt door de flitscultuur van snel wisselende beelden waardoor er geen tijd is om ergens diep op in te gaan.

Die oppervlakkigheid wordt ook veroorzaakt door het feit dat kinderen gewend zijn verschillende taken tegelijkertijd uit te voeren. Een kind kan chatten en bellen tegelijk, maar ook internetten en bellen tegelijk en de cd-speler bedienen. Schermbeelden worden vaak niet echt gelezen, maar globaal gescand. Voorheen leverde het lezen nog een bijdrage aan de denkontwikkeling van kinderen.

Tijdens het lezen gaat het immers vaak wel om een meer langdurig volg- en meedenkproces. In 1989 werd al vastgesteld dat er een tendens was van ontleding. En eind 1999 kon vastgesteld worden dat leesbevorderingsbeleid geen noemenswaardig effect gehad bleek te hebben. De uitleencijfers van bibliotheken zijn ook aan het dalen. Kinderen lezen wel tijdschriften, maar de korte stukjes daarin en het vele beeldmateriaal levert ook geen bijdrage aan de ontwikkeling van het denken. In het algemeen lezen kinderen meer korte dan langere teksten.

Een teken voor de oppervlakkigheid is volgens Jole (op een lezing voor het Genootschap Onze Taal op 3 november 2001) dat er een oppervlakkige ouwehoercultuur ontstaat. Er is sprake van een grenzenloze babbelzucht via mobiele telefoons en het chatten. Volgens hem zou die babbelcultuur nog wel eens funester kunnen zijn dan de gevreesde beeldcultuur.

Stelling 2: De huidige beeldcultuur verarmt de verbeeldingscreativiteit

Jongeren geboren na 1974 besteden meer dan 80% van hun mediatijd aan commerciële tv en aan multimedia met internet. Bij hun grootouders is dat net andersom: 80% van de mediatijd gaat naar de publieke tv en de gedrukte media. Jongeren die in 2001 hbo of universitair afstudeerden besteden aan lezen nauwelijks nog de helft van de tijd die hun grootouders met alleen lager onderwijs aan lezen besteedden. De gegroeide aandacht voor het beeldscherm hangt wellicht direct samen met de ontleding.

Bovendien is het zo dat jongeren steeds meer functioneel lezen en steeds minder uit genoeg. Omdat alles nu kant en klaar is in de zin dat de beelden al af zijn, leren kinderen ook minder om zelf te verbeelden, nl. een gedachte omzetten in beelden.

Het beperken van de creativiteitsontwikkeling begint met het krijgen van speelgoed dat af is en waarbij je niets meer hoeft te verbeelden. Oudere kinderen worden ook niet meer aangespoord om de fantasie te gebruiken omdat ze minder lezen en alles al klaar is. Het resultaat van de beeldcultuur is een achteruitgang van de verbeeldingskracht en het creatieve denken. Leerkrachten in groep 1/2 ervaren dat je tegenwoordig veel kinderen weer moet leren spelen.

Stelling 3: De huidige beeldcultuur bevordert een oppervlakkige waarneming

Uit een onderzoek in 2001 bleek dat men over het algemeen bij het internetten toch meer naar de tekst keek dan naar de plaatjes. 64% van de beelden werd een blik waardig gegund, tegen 92% van de teksten. Foto's in bijvoorbeeld tijdschriften worden ook veel beter bekeken dan foto's op het web. Op basis van dat onderzoek stelde Jole op een lezing voor het Genootschap Onze Taal op 3 november 2001 dat het nog wel mee viel met de digitale beeldcultuur. Wij kunnen dat optimisme wat afzwakken door te stellen dat alleen gekeken is naar de oogbewegingen en niet naar het verwerken van de tekst. Bovendien tonen deze cijfers ook de oppervlakkige waarneming van de beelden aan. Kijken is wat anders dan verwerken. Leraren in het voortgezet onderwijs kunnen beamen dat veel werkstukken tot stand komen door knippen en plakken van teksten van het internet zodat er een onsamenvattend geheel ontstaat zonder lijn en in verschillende tekststijlen. Vaak hoor ik een leerkracht tegen een kind zeggen: „Kijk eens beter”. Kinderen zien wel veel, maar nemen door die hoeveelheid en snelheid van wisselende beelden minder goed waar.

Stelling 4: De huidige beeldcultuur zorgt er voor dat kinderen grote mensenzorgen hebben

Kinderen in de middenbouw van de basisschool hebben al veel beelden gezien. Ze zien op jonge leeftijd al veel lijken, pornografische beelden, oorlogsbeelden en griezelbeelden. 60% van de kleuters in Rotterdam kijkt voor het naar school gaan tv. Er zijn al kleuters die naar Goede tijden, slechte tijden kijken.

Wie regelmatig kinderen hoort praten in vrije momenten of tijdens kring-/klassengesprekken weet wat de kinderen al weten en wat ze gezien hebben op de tv. Veel beelden blijken toch wel indrukken achter te laten. Zo hebben we ooit een kind van 6 jaar begeleid die nachtmerries had n.a.v. een tv-programma over het ontstaan van kanker door het gat in de ozonlaag. Het kind had een opa en oma die overwinterden op Mallorca. Kinderen moeten eigenlijk alleen kinderzorgen hebben.

Stelling 5: De huidige beeldcultuur bevordert het materialisme

Kinderen worden ook overstelpt met beelden via de reclame. Die beelden houden hen voor hoe ze gekleed moeten zijn, hoe ze zich moeten gedragen en

wat de rages zijn. Die beeldcultuur oefent een grote invloed uit op het gedrag van de kinderen. Voor veel kinderen geldt: zien is geloven. Iedereen heeft het, dan is het goed en dan moet ik het ook.

Het is logisch dat je op je tiende een tv krijgt, want ik heb gezien dat andere kinderen dat ook hebben. „Krijg ik niets mee?“, zeggen kinderen na een verjaardagsfeestje, of: „Is dat alles?“ In tv-terminen is daar ook al een woord voor nl. wannahave of in gewoon Nederlands hebbedingen.

Stelling 6: Toch maar accepteren, maar wel.....

Cultuurpessimisten vrezen dat de beeldcultuur een nadelige invloed heeft/kan hebben op de kwaliteit van de mensheid.

Anderen stellen dat er toch nog steeds wel veel literaire boeken over de toonbank gaan, maar criticasters wijzen op even zoveel mensen die op feestjes vertellen wat ze allemaal ongelezen in de kast hebben staan.

Het is gewoon een gegeven dat de woordcultuur aan het afnemen is en dat er een beeldcultuur voor in plaats komt. De moderne technische ontwikkeling brengt dat met zich mee. Zelfs aan de opmaak van een opinieblad als HP-de Tijd is dat te zien. Ook daarbij spelen foto's en veel grotere rol dan bij de voorlopers van dit blad 25 jaar geleden (toen we hier ook al op geabonneerd waren).

Wij als onderwijzers kunnen die ontwikkeling niet tegenhouden. Het is ook de vraag of dat onze taak is. Wat we wel kunnen en misschien moeten, is meer aandacht besteden aan de beeldeducatie. Beeldeducatie heeft twee kenmerken, nl. kinderen leren bewust met beelden om te gaan en ten tweede gericht reageren op de nadelige bijwerkingen van die beeldcommunicatie.

Bij beeldeducatie gaat het erom kinderen geconcentreerd en analytisch te leren kijken naar de beelden. Net zoals kinderen leren lezen op school moeten ze ook leren om beelden te lezen. Daarbij gaat om vragen als: welke soorten beelden zijn er, wat is er precies te zien (leren kijken) en ook wat de bedoeling van die beelden is, wat wil de zender bij ons bereiken en hoe gaan wij daarmee om?

Bij dat laatste gaat het om het bewust worden van de invloed van die beelden.

Bij het reageren op de nadelige kenmerken van de beeldcultuur gaat het om:

- Het gewoon volhouden van de boekpromotie en de bevordering van het leesplezier. Iedere leerkracht weet immers dat er wel kinderen zijn die je tot lezen kunt stimuleren. Dus ook het weggezakte dagelijkse stukje voorlezen moet maar weer ultiem in ere worden hersteld. Als we dat opgeven zal het alleen nog maar erger worden.
- Ten tweede zal het leren denken weer expliciet in onderwijslijnen te zien moeten worden. Het korte fragmentarische denken moet aangevuld worden met het wat meer lineair leren denken.
- Tenslotte zal de stimulering van het creatieve denken en handelen steeds belangrijker gaan worden.

*Kritisch
blijven*

Geachte ouder(s) en/of verzorg(st)er(s),

De meeste ouders leren hun kinderen aan- en uitkleden, tanden poetsen, fietsen, etc., maar de begeleiding bij het leren omgaan met de computer is vaak veel minder duidelijk dat bij het tandenpoetsen en het fietsen. Veel kinderen ontdekken dat zelf en weten al snel meer dan hun ouders.

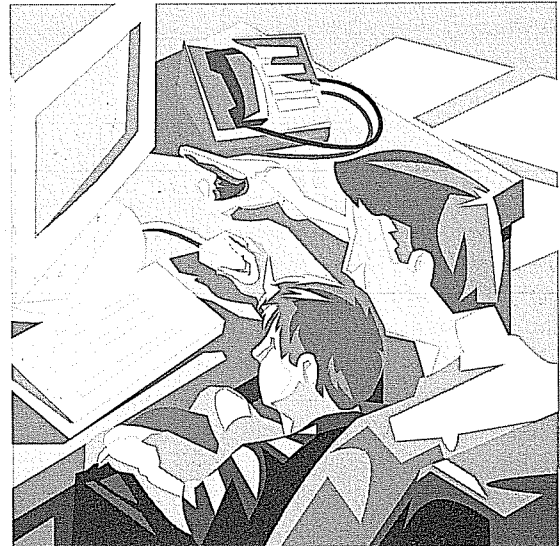
Vraag: Is zo'n begeleiding nodig?

Antwoord: ja.

Het computergebruik kent immers enkele valkuilen zoals:

- de kans op verslaving
- de kans op het spelen van onverantwoorde spelletjes
- de kans om het bezoeken van onverantwoorde internetsites
- de kans op het onjuist omgaan met de computer waardoor andere gebruikers problemen hebben als zij met de computer willen spelen/werken
- de kans op lichamelijke problemen vanwege een onjuiste (en/of langdurige) houding.

Computer-
begeleiding

Het is onjuist om uit te gaan van de gedachte dat computers slecht zijn voor kinderen. Sommige onderzoeken tonen zelfs aan dat kinderen die drie of vier keer per week gebruik maken van de computer beter omgaan met schooltesten dan kinderen die niet met de pc omgaan.

De kans op verslaving

Er zijn kinderen die het liefst ieder vrij moment achter de computer willen gaan zitten. De kans op verslaving is het grootste als er geen controle en toezicht is en als het gaat om kinderen die ook echte computerkinderen zijn. Bij oudere kinderen komt daar ook nog het chatten bij met bekenden en onbekenden. Sommige kinderen doen dat erg graag.

Toezicht betekent onder andere dat u de tijd limiteert. Onderbouwde kinderen mogen eigenlijk niet langer dan een half uur achter elkaar computeren en oudere kinderen niet langer dan drie kwartier of maximaal een uur. Het is dus aan te bevelen dat u duidelijk afsprekt wanneer het kind moet stoppen. Vijf minuten voordat die tijd is verstreken, gaat u naar het kind en zegt u dat het af moet bouwen.

Is de tijd daadwerkelijk voorbij en blijkt dat het kind het nog niet heeft afgesloten dan blijft u erbij tot het daadwerkelijk is beëindigd.

Een van de nadelen van verslaving is dat het kind daardoor een eenzijdige ontwikkeling doormaakt. Je kunt niet stellen dat computeren op zichzelf af te keuren is. Het kan immers ontspannend zijn en het maakt kinderen vertrouwd met een hulpmiddel dat deel uitmaakt van de samenleving. Verslaafd zijn aan de computeren betekent dat kinderen minder leren om concreet te handelen, minder bewegen, minder buiten komen, minder handelen met materialen, minder spreken met anderen, minder

Uit Brits onderzoek is gebleken dat kinderen van vier tot tien jaarlijks bijna een maand slaap verliezen doordat er in hun slaapkamer een televisie of (spel)computer staat.

Spelletjes

De kans op het spelen van onverantwoorde spelletjes

Er zijn nogal wat geweldsspelletjes in omloop in de vorm van schietspellen en agressiespelletjes, zoals het omver rijden van voetgangers waar dan punten voor worden

gegeven. Het meest principieel is dat u uw kinderen duidelijk maakt dat u tegen geweld bent en dat u ook niet wilt dat het kind dat soort spelletjes speelt. Uit onderzoek is gebleken dat kinderen die al aanleg hebben tot agressie beïnvloed worden door die spelletjes en er agressief door worden.

Dat betekent dat u als ouders zelf op onderzoek moet om te bekijken wat de onschuldige spelletjes zijn zoals de SIM-city-spelletjes waarbij je een familie dingen laat beleven, de pretparkspelletjes, etc. Ga naar een spelletjes-zaak en vraag daar duidelijk naar.

Als uw kinderen door anderen aan spelletjes komen is het minimaal vereist dat u die een keer meespeelt. Waarom wilt u wel weten welke spelletjes uw kinderen buiten spelen en laat u computerspelletjes buiten die controle?

Een ander nadeel van veel spelletjes is de stereotype rolverdeling tussen man en vrouw. Mannen zijn superhelden en vrouwen moeten supersexy zijn. Kinderen kunnen denken dat wat er in de spellen gebeurt ook in de werkelijkheid moet gebeuren. Computerspelletjes kunnen ook invloed hebben op de persoonlijkheid van kinderen. Ze kunnen op een computer doen wat ze willen en ze leren zo niet meer om te gaan met frustraties of geduld te hebben. Dat laatste is te zien als ze een keer met een traag werkende computer om moeten gaan.

Laat het kind dan ook zien wat een computer nog meer kan dan alleen spelletjes doen.

De kans op het bezoeken van onverantwoorde internetsites

Ook hier geldt dat u met uw kind moet leren hoe het met het internet om moet gaan. Leer het kind het bezoeken van sites en het door- en terugbladeren en vertel ook duidelijk waar het niet mag komen. U kunt op uw computer de geschiedenis vast laten leggen van de sites die uw kind bezoekt en zo kijken of uw kind zich daaraan houdt en maatregelen nemen als het dat niet doet. Voor het omgaan met het internet geldt nog dat u uw kind moet leren wat het wel en niet aan anderen door mag geven, dat mensen vaak anders zijn dan ze zich voordoen en leer het waar het wel en niet op mag reageren.

De kans op onjuist omgaan met de computer waardoor andere gebruikers problemen hebben als zij met de computer willen spelen/werken

Een computer stelt ook eisen aan het gebruik. Daarbij moet u denken aan het openen en netjes afsluiten, maar ook aan de instellingen, het omgaan met e-mail, het herkennen van virussen, het downloaden, het opslaan van bestanden (opslaan en opslaan als). Het is belangrijk dat u zelf op de hoogte bent van die basishandelingen en uw kind het juiste computergebruik aanleert zodat u niet voor verrassingen komt te staan als u of andere huisgenoten met de computer willen spelen of werken. Zorg er voor dat als u met Windows XP werkt u voor iedere gebruiker een eigen bureaublad inricht. Bij het starten van de computer staan dan de gebruikers aangegeven en het kind klikt op zijn naam en komt op zijn eigen bureaublad terecht. U kunt dan zelf bepalen of het kind daar alles mag doen of dat dat alleen door de beheerder gedaan mag worden. Denk bij dit onderdeel ook aan het omgaan met de printer, papier aanvullen, storing opheffen en aan het omgaan met het geluid van de computer.

De kans op lichamelijk problemen vanwege een onjuiste (en/of langdurige) houding

Hoewel het nog wel meevalt is er bij kinderen ook een kans op RSI, zeg maar voor het gemak even de tennisarm van de computer.

Te langdurig computeren kan tot overbelasting leiden en lichamelijke klachten veroorzaken. Dat betekent dat u, zoals eerder is aangegeven, de tijd die het kind achter elkaar doorbrengt achter de computer limiteert.

U zorgt er echter ook voor dat het kind op een juiste wijze achter de computer zit m.b.t. de zithoogte en de steun van de pols/arm. Denk ook aan zaken als zithouding, lichtinval, etc. Een nadeel van te veel computeren kan ook zijn dat het kind niet goed met zijn energie om kan gaan. Het kind kan zijn natuurlijke energie niet meer kwijt en reageert die energie af op school of bijvoorbeeld als het gezin aan tafel zit.

Geachte ouder(s) en/of verzorg(st)er(s),

M.b.t. de ontwikkeling van kinderen hoor je wel eens het begrip *sociale vaardigheden* vallen. Voor de meeste mensen is dat een vaag begrip. Onderstaand geven we een lijst met sociale vaardigheden. Bekijk die lijst en bepaal welke vaardigheden uw kind nog niet beheerst en leer uw kind die vaardigheden aan.

1. Kennismakingsvaardigheden

- iemand een hand geven en aankijken
- vragen hoe iemand heet
- je naam zeggen
- iemand groeten
- iemand vragen stellen
- afscheid nemen
- iemand in het algemeen vragen hoe het ermee is

2. Sociale initiëring

- iemand vragen of zij/hij mee wil spelen
- afspraken maken (Kun je woensdag)
- vragen of je mee mag spelen
- in een sociale groep komen (kinderen staan in een groep en iemand komt erbij)
- vragen of je iemand even kunt spreken
- vragen of iemand je vriend/vriendin wil zijn
- vragen of je met het speelgoed mag spelen
- iemand naar zijn adres vragen
- iemand vragen hoe laat het is

3. Iemand een gunst vragen

- iemand vragen of zij/hij je wil helpen
- iemand vragen of je er langs mag
- de weg vragen (op straat, in een gebouw)
- vragen waar je je jas op kunt hangen
- vragen of je iets van iemand mag hebben
- vragen of je iets mag doen
- vragen of iemand iets voor je wil doen
- vragen of iemand iets herhalen kan wat je niet begrepen of niet verstaan hebt
- vragen om informatie
- vragen of iemand positieve dingen over je wil zeggen

4. Assertief zijn

- zeggen dat je iets niet leuk vindt
- zeggen dat je iets niet lust
- zeggen dat/vragen of iemand ergens mee op moet houden
- zeggen dat je iets niet wilt wat iemand doet
- zeggen dat je iets niet wilt wat iemand van je vraagt
- je spullen terugvragen
- zeggen dat je ergens over praten wilt
- zeggen dat je ergens niet over praten wilt
- voor iemand anders opkomen.
- vragen of je ergens niet aan mee wilt doen
- zeggen dat je ergens niet aan mee hoeft te doen
- zeggen dat je je niet lekker voelt
- zeggen dat je het ergens niet mee eens bent
- zeggen dat je aan de beurt bent

5. Bijzondere gebeurtenissen

- iemand een cadeau overhandigen en er iets bij zeggen
- een cadeau aannemen
- alsjeblieft zeggen
- dank je wel zeggen
- iemand feliciteren
- iemand condoleren
- iemand feliciteren met de geboorte van een kind
- iemand feliciteren met een jubileum
- iemand feliciteren met een diploma
- iemand bedanken voor het eten
- iemand bedanken voor een feest
- iemand bedanken voor de hulp
- even stil zijn voor het eten

6. Hulp afslaan

- zeggen dat je geen hulp nodig hebt
- reageren op het niet aannemen van hulp

7. Iets positiefs doen/zeggen

- iemand troosten
- iets leuks zeggen over wat iemand deed
- smakelijk eten wensen
- iemand succes toewensen
- belangstelling tonen
- iemand beterschap wensen
- zeggen dat kleding iemand leuk staat
- iemand feliciteren met een succes
- zeggen dat je het met iemand eens bent
- iemand uitnodigen
- iemand een pluimpje geven
- bedanken voor het spelen

8. Kritiek

- kritiek leveren op wat iemand maakte/deed
- kritiek leveren op gedrag van iemand, afkeuren wat iemand deed
- reageren op kritiek
- zeggen dat je zelf een fout gemaakt hebt

9. Excuus

- excuus aanbieden
- reageren op excuus
- vrede sluiten

10. Communicatieve vaardigheden

- iemand aankijken die iets tegen je zegt
 - afscheid nemen van iemand die naar het voortgezet onderwijs gaat
 - met twee woorden spreken
 - vragen of je iets mag lenen
 - afscheid nemen
 - weer goed maken
 - niet tussen twee mensen doorlopen die met elkaar in gesprek zijn
 - op je beurt wachten
 - vragen hoe het met iemand gaat.
 - vragen naar een telefoonnummer
 - vragen wat iemand wil
 - reageren op de vraag: wat zeg je?
 - vragen bij iets dringends of je voor mag gaan
 - een teleurstelling uiten
 - vragen om meer informatie
 - vragen wat iemand bedoelt
 - zeggen dat je het niet begrepen hebt
 - iemand uit laten praten
 - vragen hoe het met iemand is
 - telefoon aannemen
 - luisteren naar elkaar
 - het niet steeds over jezelf willen hebben
 - zeggen waarom je boos bent
 - zeggen waarom je iets wel/niet deed
 - zeggen waarom je blij bent
 - navertellen wat iemand zojuist zei
 - voorzitter zijn van een groep
 - vragen of iedereen het begrepen heeft
 - vragen of iemand nog meer informatie wil
 - vragen wie het ermee eens is en wie niet
 - vragen of iemand luider wil spreken
 - vragen of iemand langzamer/zachter wil spreken
- #### 11. Samenwerken/samenspelen
- geven en nemen, om de beurt de zin krijgen
 - samen een plan maken
 - overleggen
 - vertellen wat je van een samenwerking vindt
 - omgaan met winst en verlies

Geachte ouder(s) en/of verzorg(st)er(s),

Kinderen beleven allerlei dingen m.b.t. de ander en zichzelf. Bij het uiten van die belevingen moeten kinderen leren gebruik te maken van de taal. Ouders kunnen hun kinderen die begrippen, inhouden en belevingen aanleren. Het gaat dan om de volgende sociaal-emotionele begrippen die u in de opvoeding aan de orde kunt stellen.

aanstellen	fouten maken	minderwaardig	spannend
aanvoelen	futloos	mishandelen	spelen
aardig	(eigen) gang gaan	mislukken	spijt
accepteren	geaccepteerd	moe	spontaan
afgunstig	gebed	moed	sportief
afkeer	geboden	moedeloos	stelen
afkeuren	geduld	moeder	sterk
afleiden	geheim	mopperen	stil
agressie	gehoorzaam	nalaten	stiekem
akelig	gek	neerleggen (bij de beslissing van bijv. een scheidsrechter)	stoer
alleen	gelaten	neerslachtig	stoken
anders	geluk(kig)	nee-zeggen	stout
angst(ig)	gemeen	negatief	straf
asociaal	geruststellen	negeren	strelen
bang	gesloten	niet geaccepteerd	streng
bedriegen	gespannen	niet op je gemak	succes
bedroefd	gevoel	nieuwsgierig	teleurgesteld
bedrogen	grappig	nijd(ig)	tevreden
belachelijk	grens	normaal	toegeven
beleefd	grijselijk	oneerlijk	treurig
beledigd	groepssfeer	ongelukkig	troosten
belonen	groeten	ongeremd	trots
beloven	haat	ongerust	trouw
beoordelen	handicap	onhandig	twijfel
bescheiden	hartelijk	onmenselijk	uitdagen
beschuldigen	hatelijk	onschuldig	uiten
bewondering	heimwee	ontheemd voelen	uitgesloten
bezorgd	helpen	ontspannen	uitlachen
bijzonder	hoop	onzeker	veeleisend
blij(dschap)	houding	oordeel	verantwoordelijkheid
blozen	huilen	op je gemak	verbaasd
boffen	hulpeloos	opdringerig	verdrietig
bokkig	humeurig	opgelucht	vergeven
boos	humor	opgewekt	verlangen
bot doen	ik	opgewonden	verlaten
braaf	inbeelden	opscheppen	verlegen
branie	individu	opstandig	verliefd
brutaal	indruk	opvoeding	verlies
buitensluiten	interesse	ouders	verliezen
chanteren	irriteren	overdrijven	vernederen
communicatie	jaloers	overspannen	vernielen
compliment	ja-zeggen	paniek	verraden
conflict	jeugd	pesten	verschillend
confronteren	jeugdcriminaliteit	pijn	vertrouwen
contact	jezelf zijn	plagen	vervelen
dankbaar	jokken	plezier	vervelend
(samen) delen	kattig	pluim geven/krijgen	verwend
democratie	kinderachtig	populair	verwondering
depressief	klagen	positief	voldaan
dierbaar	klikken	praten	volgzaam
discriminatie	knuffel(en)	prettig	vreemd
discussie	koppig	protserig	vreugde
dom	krenken	raar	vriend(in)
dood	kritiek	rechtvaardig	vriendelijk
drift(ig)	kwaad	relatie	vrij
droefheid (droevig)	kwetsen	respect	vrolijk
droom	laatste woord willen	rot	waaghalzerij
dromen	lachen	ruimte geven (aan elkaar)	waardeloos
durven	lastig	rustig	waardevol
eenzaam	lekker	ruzie	walgen
eerbied	leiden	saai	wantrouwen
eerlijk	leren	samen	weigeren
egoïstisch	leuk	samenleven	willen
eigenaardig	lief(de)	schamen	winnen
eigenwijs	liegen	schelden	wraak
eng	lijden	schreeuwen	zeker
enthousiasme	lukken	schrikken	zelf
erbij horen	lusteloos	schuld(ig)	zelfvertrouwen
eren	macho	serieus	zenuwachtig
ergeren	macht	smoesjes verzinnen	zelig
ernstig	medelijden	soepel	zijn zoals je bent
falen	meedoen	sociaal	zinloos geweld
fantaseren	minachten	sorry (zeggen)	(geen) zin
flink			zorgen

tips voor
thuis
nr. 44

Titel: Als iemand overlijdt

Pagina('s): pagina 118-119

Inhoud: informatie over de begeleiding van een kind dat met de een sterfgeval is geconfronteerd

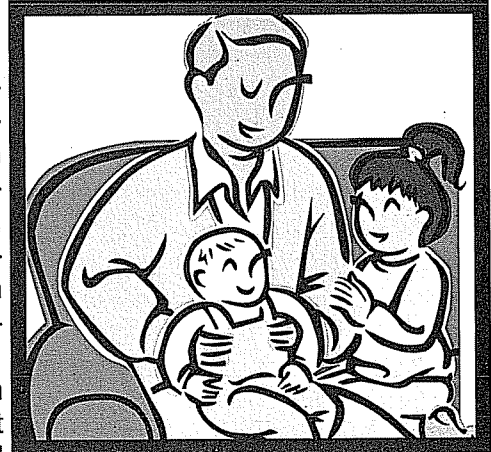
www.pravoo.com

© pravoo lekkerkerk

begeleiding, voorlichting
opleidingen
onderzoek
uitgeverij
pravoo
tel 0180-653294, fax 0180-654490 (NL)
Sloveniusstraat 27, 2941 PG Lekkerkerk

Geachte ouder(s) en/of verzorg(st)er(s),

Als je kijkt naar de lijst met de meest ingrijpend gebeurtenissen in het leven van kinderen dan staat bovenaan het overlijden van een van de ouders, daarna volgt het overlijden van een broertje/zus of vriend/vriendin, opa/oma, de leerkracht en verdere familieleden. Dat betekent dat de dood in het leven van kinderen per definitie en ingrijpende gebeurtenis is die ze nooit zullen vergeten. In ons land sterven ongeveer 2000 kinderen in de basisschoolleeftijd. Dat betekent dat kinderen in hun basisschooltijd hier ook wel mee geconfronteerd kunnen worden.

Het beleven

Verschillende belevingen

Kinderen beleven het overlijden van een geliefd persoon verschillend. Sommige kinderen worden stilletjes en zijn niet aanspreekbaar over wat er is gebeurd.

Andere kinderen willen juist hun verdriet tonen en huilen veel. Weer andere kinderen stellen vragen. Vaak gaat het om materiële vragen als waar het lichaam heen gaat en wat er met het lichaam verder gebeurt en andere kinderen stellen vragen die met het hiernamaals te maken hebben.

Angst

Voor veel kinderen brengt de dood van een geliefde ook gevoelens van angst. Sommige kinderen realiseren zich dan ook dat anderen ook kunnen overlijden en dat kan resulteren in een algehele angst dat iedereen nu dood zal gaan.

Het is dus eerder logisch dat er reacties komen dan dat het geen indruk maakt. Soms zie je ook lichamelijke reacties zoals hoofdpijn en slaapstoornissen, eetproblemen, etc. Andere kinderen reageren heftig met wrok en boosheid of met het zoeken van schuld bij henzelf.

4 à 5 jaar

Bij kinderen van 4 à 5 jaar is het begrip van de dood nog vaag en heeft het meer te maken met slaap. De angst is dan minder aanwezig. Vanaf 5 jaar worden de kinderen steeds meer terughoudend bij het spreken over dood en sterven. Er ontstaat in die periode vaak een zekere angst voor de dood.

6 à 7 jaar

Tot 6 à 7 jaar ziet het kind de dood in het kader van weg zijn min of meer als een sprookjesdood; „Ze komt wel weer terug.”

Het onroepelijke kennen ze nog niet. Daarom kunnen kinderen in die leeftijd ook wel roepen: „Ik wou dat jij maar dood was.” Ze weten dan nog niet wat ze zeggen. Kinderen kunnen zich in die periode in de steek gelaten voelen door de overledenen. Boosheid over het weggaan komt dan ook voor.

Vanaf 6 à 7 jaar

Vanaf 6 à 7 jaar zien kinderen steeds meer de feitelijke voorstelling van zaken. Ze begrijpen nu dat de dood onherroepelijk is en ook voor alle levende wezens geldt en hen dus ook kan overkomen.

De begeleiding

Bij het overlijden spelen er veel aspecten een rol. Het maakt voor een kind wel wat uit of het om een hoogbejaarde opa gaat of een van de ouders of een zusje of broertje. Het maakt ook wat uit of het kind tijdens het leven afscheid heeft kunnen nemen van de overledene of dat er sprake is van een zeer plotselinge dood. Ook belangrijk en indrukwekkend is het lijden dat het kind bij anderen ziet. Ouders zullen ook diepbedroefd zijn als het om een andere ouder of kind gaat en zullen het anders beleven als de hoogbejaarde opa komt te overlijden waarbij naast het

gemis ook de dankbaarheid voor het gegeven leven een rol speelt.

Toch zijn er wel enkele pedagogische basinstellingen te geven die algemeen van belang zijn. We zullen ze hierna aangeven. Daarbij speelt natuurlijk de vraag een rol hoe u zelf als ouder over de dood denkt. Is er sprake van een visie vanuit een religie met duidelijke opvattingen of juist niet.

Zorg er voor dat het kind de droefheid niet hoeft te onderdrukken. Kinderen hebben er behoefte aan dat hun gevoelens erkend worden, dat zij van anderen horen dat het normaal is dat ze spanning en verdriet voelen. Geef ze de mogelijkheid zich te uiten door te praten of te schrijven/tekenen.

*Verwerken
begint met
uiten*

In het algemeen gesteld hebben kinderen het meeste aan een benadering die hen toestaat om vragen te stellen en die hulp biedt bij het uiten van gevoelens. Daarbij moet u niet meer zeggen dan het kind vraagt. In het voorafgaande is al aangegeven dat kinderen tot 6 à 7 jaar het heel anders bleven dan kinderen boven die leeftijd. Als kinderen nog in de fase zitten waarin het onherroepelijke van de dood niet tot hen doordringt, is het niet aan te raden dat besef overdreven aan te brengen. Kinderen kunnen dat nog niet aan. Praat ook weer niet helemaal met ze mee door het idee van een reis waar je van terug komt onnodig te versterken. Als het kind u vraagt of de overledene terugkomt, moet u wel zeggen dat dat niet zo is.

Het is belangrijk om aan te sluiten bij wat kinderen vragen omdat ze door die vragen aangeven hoever ze er mee zijn. Biedt het kind in elk geval geen uitleg die afwijkt van wat uzelf gelooft. Stel de dood ook niet voor als slapen of een lange reis. Dat kan de angst voor donker ontwikkelen. Het wekt bovendien de verwachting dat de overledene terugkomt van de reis. Non-verbale steun is ook belangrijk in de vorm van vasthouden, aanraken en strelen.

Leg bij de omgang met het kind de nadruk op de positieve kant van de overledene en de herinneringen daaraan. Blijf eerlijk en daarbij is het ook wel juist om bij bepaalde vragen aan te geven: „Dat weet ik niet”, als dat inderdaad ook het geval is.

Zorg er voor dat de antwoorden op vragen en verklaringen voor het gevoel van het kind voldoende zijn zodat het kind er tevreden mee is. Aan het eind van een gesprek laat u de mogelijkheid open om er weer verder op door te gaan: „Als je er over nagedacht hebt en nog meer wilt vragen, kom je maar bij me.”

U mag de vragen niet afdoen met: „Daar ben je nog te klein voor.” U loopt dan de kans dat het kind irreële gedachten en mystieke gedachten ontwikkelt. Kinderen die van het rouwproces worden uitgesloten of zich zo voelen, kunnen vervreemd raken van hun familie. Door gebrek aan informatie kunnen ook fantasiebeelden ontstaan die angstwekkender zijn dan de werkelijkheid. Voorkom ook dat kinderen anderen te veel steunen en te weinig toekomen aan hun eigen verdriet.

Belangrijk in de beleving van de kinderen is ook dat men zich realiseert dat kinderen niet tot verwerken komen als de ouder(s) er ook niet toe komen en zich alleen richten op het verdriet van het kind. Laat ook uw verdriet aan het kind zien en blijf met elkaar gevoelens en gemis delen.

Voor het wel of niet meegaan naar de begrafenis of crematie geldt dat u dat met het kind moet bespreken. Als het kind het wil, dan moet u daarin meegaan. Dat geldt van voor kinderen vanaf 6 à 7 jaar. Het is belangrijk om het kind voor te bereiden op de begrafenis en aan te geven wat er gaat gebeuren. Soms stellen kinderen er prijs op dat ze de overledene nog een laatste brief schrijven. Daarbij kan het functioneel zijn die brief, tekening of knuffel met de kist van de overledene mee te geven. Andere kinderen vinden het prettig om in huis een plekje in te richten dat herinnert aan de overledene zoals een foto en een kaart of wat persoonlijke dingen. Dat is dan een plek waar je even kunt gaan zitten.

tips voor
thuis
nr. 45

Titel: Verwennen

Pagina('s): pagina 120

Inhoud: de nadelen van het verwennen van kinderen

www.pravoo.com

© pravoo lekkerkerk

begeleiding, voorlichting
opleidingen
onderzoek
uitgeverij
pravoo
tel: 0180-602929 fax: 0180-604390 (NL)
Schoenendijkstraat 27, 2511 PG Leekkerk

Geachte ouder(s) en/of verzorg(st)er(s),

*Houden
van is geen
verwennen!*

Ouders houden per definitie van hun kind. Kinderen moet daarop ook kunnen vertrouwen; wat ze ook doen, hun ouders blijven altijd van hen houden. Sommige ouders schieten echter door in het houden van. Het wordt dat een vorm van opofferen, alles toestaan en alles gedogen, overladen met geschenken. Die vorm van alles voor je kind overhebben is ongewenst en wordt wel verwennen genoemd. De ouder(s) durven geen nee te zeggen en geven hun kind overal de zin en dan vaak de materiële zin.

Soms doen ouders dat om dat ze vinden dat hun kind een gelukkige jeugd moet hebben en soms heeft het ook te maken met de eigen jeugd van de ouders of de wankele basis waarop ze zelf in de wereld staan. Aan de andere kant, je houdt van je kind en een keer langer opblijven of leuk speelgoed moet toch kunnen.

In de praktijk is heel gauw te zien of u te ver gaat met het verwennen. Dat is te zien:

- als kinderen iets willen hebben en u weigert dat, ze daarna door blijven gaan en u toch maar weer toegeeft. „Toe dan maar.” zegt de ouder dan. Het kind weet dat het met volhouden en vooral het opzetten van een zielig zeurstemmetje zijn zin krijgt.
- als kinderen ontevreden zijn met wat ze krijgen. Ze zeggen dan: „Is dat alles?”
- als kinderen u trappen of slaan als ze hun zin niet krijgen.
- als kinderen verdrinken in de grote hoeveelheid speelgoed en er uiteindelijk maar weinig mee spelen. Het gaat om het krijgen en hebben.
- als kinderen driftig worden als ze hun zin niet krijgen.

Zo in de periode van 2½ tot 3 jaar maken kinderen de eerste koppigheidsfase door. De basis voor het echte ververwennen wordt in die periode gelegd als u uw kind te veel de zin geeft. Op school is dat te merken aan een verlengde koppigheidsfase en kinderen op school dus ook koppigheidsgedrag vertonen en vreemd opkijken als de leerkracht hen iets verbiedt.

De grens tussen verwennen, vrijheid en ruimte geven en in gaan op de wensen van kinderen is niet altijd even duidelijk aan te geven. De vraag is: wanneer wordt het verwennen?

De zeven verwendheidsvragen kunnen u daarbij helpen:

- Vraag 1: Komt het regelmatig voor dat mijn kind iets wil hebben of doen of niet wil hebben of doen en ik als ouder toch toegeef, terwijl ik eigenlijk vind dat ik mijn kind zijn zin niet had moeten geven?
- Vraag 2: Merk ik bij mijn kind dat het een zeurtoon ontwikkelt en huilen gebruikt om zijn zin te krijgen en ik maar toegeef om een scène te voorkomen?
- Vraag 3: Merk ik dat mijn kind heftig reageert als het de zin niet krijgt?
- Vraag 4: Merk ik dat mijn kind bij anderen, familieleden of vrienden ook probeert om zijn zin te krijgen?
- Vraag 5: Krijgt mijn kind zoveel speelgoed dat ik moet vaststellen dat het vooral om het hebben gaat, maar het er toch niet echt mee gespeeld wordt?
- Vraag 6: Merk ik dat mijn kind het volstrekt vanzelfsprekend vindt dat het zijn zin krijgt en het ook normaal vindt om buiten verjaardagen en sinterklaas veelvuldig speelgoed en geld te krijgen?
- Vraag 7: Merk ik dat mijn kind niet bereid is wat voor anderen te doen?

Als u het bovenstaand kunt bevestigen, dan weet u dat uw kind verwend wordt. Het nadeel daarvan is dat uw kind een egocentrische persoonlijkheid ontwikkelt en dat het later relatieproblemen kan krijgen en problemen op zijn werk.

En dat wilt u toch niet.

U moet dus gewoon duidelijk maken dat uw kind iets niet krijgt of mag en niet overstag gaan bij doorzeuren en een scène maken.

Geachte ouder(s) en/of
verzorg(st)er(s),

Verkeer is de belangrijkste doodsoorzaak onder kinderen. Het aantal kinderen dat overlijdt ten gevolge van verkeersongevallen neemt toe.

In 2003 waren dat 64 kinderen, jonger dan 15 jaar.

Kinderen doen ook minder ervaringen op in het zelfstandig deelnemen aan het verkeer. 25 jaar geleden gingen kinderen vanaf 6 jaar zelfstandig naar school en dat is nu gemiddeld vanaf 8,5 jaar.

Het daarom steeds meer nood-

zakelijk om kinderen te leren hoe ze passagier of verkeersdeelnemer moeten zijn.

Met alleen het aanleren van de techniek van het fietsen bent u er niet. Onderstaand geven we een vragenlijst die u kunt gebruiken om te bepalen of u uw kind voldoende leert aan het verkeer deel te nemen.

De vragen

1. Valt uw kind voldoende op in het verkeer? Heeft uw kind reflecterend materiaal op de jas zodat het vanaf 150 m afstand te zien is?
2. Is de verlichting van de fiets van uw kind echt in orde? en zo ja, controleert u ook of uw kind die verlicht aandoet? Is de staat van de fiets voldoende en beheerst uw kind de fiets voldoende?
3. Zit er voldoende reflecterend materiaal op de fiets?
4. Leert u uw kind hoe het op straat moet fietsen zoals aan de kant fietsen, niet slingeren en de bochten juist nemen?
5. Leert u uw kind wat het moet als er iets van de fiets valt?
6. Leert u uw kind op de juiste wijze met de bel om te gaan?
7. Brengt u uw kind zo maar naar school of leert u uw kind ook tijdens die tochten waar het op moet letten, wat gevaarlijke punten zijn en wat het wel en niet moet doen? Wijst u uw kind er onderweg ook op wat andere weggebruikers goed of fout doen?
8. Leert u uw kind dat het niet zomaar voorrang mag nemen, maar dat het goed op moet letten of anderen het kind voorrang verlenen?
9. Kent uw kind de verkeersborden en verkeerstekens in zijn directe omgeving?
10. Kent het kind de betekenis van verkeerslichten?
11. Geeft kind duidelijk de richting aan?
12. Kan uw kind verantwoord oversteken en gebruik maken van de oversteekplaatsen?
13. Leert u uw kind dat grote auto's of vrachtwagens uw kind lang niet overal goed kunnen zien en dat uw kind daar maar beter uit de buurt kan blijven en er in elk geval niet achter moet gaan fietsen?
14. Leert u uw kind wat het moet doen als het iets van de weg wil pakken?
15. Leert u uw kind wat het wel en niet mag als het bij u op de fiets zit?
16. Leert u uw kind wat het wel en niet mag als het in de auto zit?

Vragenlijst

Geachte ouder(s) en/of verzorg(st)er(s),

In Nederland is 13% van de kinderen te zwaar. In 7 % van de gevallen is er sprake van ernstig overgewicht (bron Achmeahealth). Er is de laatste tijd een toename van overgewicht bij kinderen. We gaan langzamerhand Amerika achterna waar het aantal mensen met overgewicht nog wel wat groter is. Aanleg speelt een rol bij overgewicht. Als een van de ouders te zwaar is (of beiden) heeft het kind ook meer kans op overgewicht. Er is echter ook een andere factor en dat is de welvaart. Onze welvaart zorgt er voor dat we minder op eigen kracht hoeven te bewegen en er ook wel geld is om vaak en grotere porties te eten. Het aanbod van snacks is groot en aanbod kweekst haar eigen behoefte. Kinderen eten te veel en bewegen te weinig.

Het grote nadeel van overgewicht is het op jonge leeftijd krijgen van suikerziekte, maar ook een verhoogde kans op kanker en hartproblemen. Wij zien soms kinderen die niet al te ver van school wonen en in een wandelwagentje naar school gebracht worden.

Meer bewegen dus....

Uit onderzoek is gebleken dat het gewicht hoger is naarmate kinderen meer tv kijken. Dus minder tv kijken en computeren, maar er op uit en lid worden van een sportclub. Ook regelmatig met het gele gezin er even op uit is belangrijk. Tenslotte kunt u minder gebruik maken van de auto en het kind ook niet achterop de fiets meenemen, maar het zelf laten lopen of fietsen.

Minder tussendoortjes

Veel kinderen moeten altijd snoepen en kunnen geen tv kijken zonder chips en nootjes. Beperk dat tot bijvoorbeeld in het weekend. Spoor uw kind aan tijdens de maaltijd goed te eten en als tussendoortje een wortel of een appel te eten en geen vette chips of zoete drankjes. Snoepen is dus een dikmakende gewoonte.

Gezond eten

Laat uw kind wennen aan het drinken van water. Water is de beste dorstlesser.

NRC Handelsblad meldt op 1 mei 2004 over een Engels onderzoek waaruit bleek dat koolzuurhoudende frisdranken een grote bijdrage leveren aan het overgewicht bij schoolkinderen. Zorg voor een gezond eetpatroon met volkorenproducten, 2 stuks fruit per dag, groente en wees zuinig met suiker.

Altijd ontbijten

Zorg dat uw kind 's ochtends in elk geval iets eet of een glas drinkontbijt neemt. Uit onderzoek is gebleken dat kinderen zwaarder zijn als ze de eerste maaltijd overslaan.

Hulp inschakelen

Links is een gewichtstabel aangegeven. Als uw kind daar 2 of meer kilo's boven zit, is het aan te bevelen uw huisarts te raadplegen.

gewichtstabel

leeftijd	jongens	meisjes
4	17 kg	17 kg
5	20 kg	18 kg
6	22 kg	21 kg
7	24 kg	24 kg
8	26 kg	27 kg
9	28 kg	31 kg
10	31 kg	35 kg
11	35 kg	39 kg
12	39 kg	43 kg

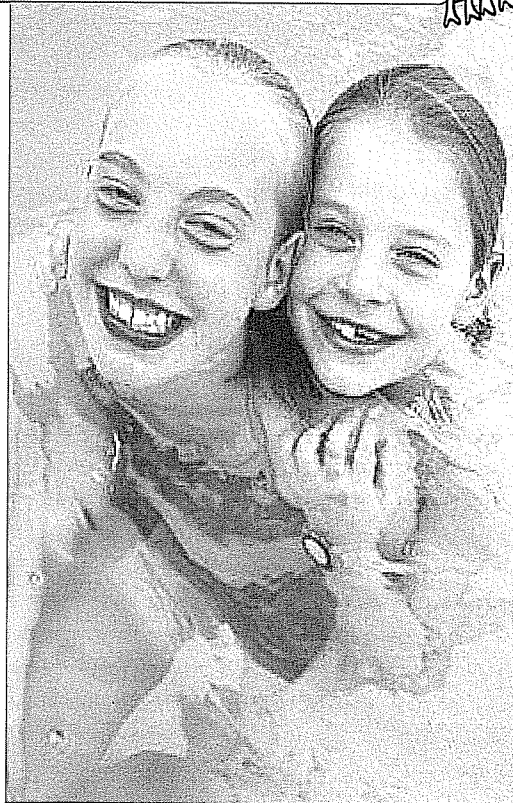
Geachte ouder(s) en/of verzorg(st)er(s),

Zo vanaf groep 3 worden vriendjes en vriendinnetjes steeds belangrijker in het leven van kinderen. In groep 1 en 2 spelen kinderen wel met elkaar en wordt er ook wel over de aanduiding vrienden en vriendinnetjes gesproken, maar daarna bevelen de kinderen elkaar ook duidelijk als vrienden en vriendinnen. Ze benoemen dat ook als zodanig. De behoefte aan vrienden en vriendinnen verschilt per kind en variëren van een of twee vrienden tot wat meer oppervlakkige vrienden.

Vanaf de middenbouw wordt het geven om elkaar duidelijker. Vrienden voelen iets voor elkaar en hebben iets voor elkaar over. Het verdriet van een vriend is ook het verdriet van het kind en verhuizingen kunnen vanaf die leeftijd ook grote indruk op kinderen maken.

Volgens de Amerikaanse psycholoog Dreikus is ieder gedrag van kinderen er op gericht om ergens bij te horen. Een diepe betekenis van vriendschap kan dan ook gevonden worden in het gevoel dat je naast je ouders ook nog bij je leeftijdgenoten hoort.

Vrienden zijn deelgenoot van je belevingen en van je geheimen en die functie zorgt er voor dat kinderen het ook als dierbaar ervaren. Daarnaast doe je binnen vriendschappen veel sociale ervaringen op en is het ook belangrijk voor de persoonlijkheidsontwikkeling.

De ouders en de vriendschappen van hun kinderen

Hoewel de behoefte aan vriendschappen bij kinderen verschillend is, is gezien het belang van vriendschappen het wel belangrijk dat de ouders het stimuleren en het kind tot vriendschappen aansporen. Als uw kind alleen maar alleen wil zijn, kunt u toch proberen om een vriendschap op gang te brengen en er de gelegenheid voor te bieden. Spreek met andere ouders af om kinderen bij elkaar te laten spelen.

Daarbij moet u in nagesprekjes de nadruk leggen op hoe leuk het is iets met anderen te doen. Geef kinderen ook concreet aan hoe ze zelf iemand kunnen vragen iets bij hen thuis te komen doen of buiten af te spreken. Stimuleer dat ook: „Vraag vanmiddag maar een kind om thuis mee te spelen.”

Praat zelf ook zo positief mogelijk over het vriendje/vriendinnetje om uw kind te laten zien dat u het vriendje ook accepteert. Accepteer het ook als er eens ruzie is tussen de vrienden. Vriendschappen onderhouden is iets dat kinderen moeten leren en ruzietjes laten hen zien waar ze tegen de grenzen aanlopen.

Foute vrienden

Volgens sommige pedagogen heeft het weinig zin vriendschappen te verbieden. Toch adviseren we u om wel op letten met wie uw kind omgaat. Sommige kinderen sporen uw kind aan tot antisociaal gedrag, ordinair taalgebruik, vernielen en pesten, etc.

In deze brief gaat het om kinderen in de basisschoolleeftijd en daarbij is het belangrijk dat u uw kind duidelijk maakt dat u een bepaald kind niet geschikt vindt als vriend of vriendin. Uiteindelijk moet u niet schromen om bepaalde vriendschappen te verbieden.

NIBUD

Enkele jaren geleden verschenen er in het AD onderzoeksresultaten m.b.t. de vraag in hoeverre kinderen thuis nog klusjes uit moesten voeren. Uit dat onderzoek bleek dat kinderen thuis nauwelijks nog iets doen. In maart 2003 stelde het NIBUD vast dat de helft van de kinderen wel eens een klusje doet, maar dan voor geld. Als kinderen thuis iets opgedragen krijgen, is het eerste dat ze zeggen: „Wat krijg ik er voor? Onbaatzuchtig gedrag lijkt steeds minder voor te komen.

Toch kan het zinvol zijn de kinderen te leren iets voor niets te doen, omdat dat een bijdrage kan leveren om kinderen minder egocentrisch (op zichzelf gericht) en meer sociocentrisch (op anderen gericht) te maken. Het voor-wat-hoort-wat-principe gaat alleen uit van jezelf. Ik wil wel wat doen, maar dan moet ik er zelf materieel ook beter van worden.

Er zijn diverse redenen waarom kinderen moeten leren om iets te doen zonder er direct wat voor terug te krijgen. Enkele redenen:

- als kinderen niet onbaatzuchtig kunnen zijn (iets doen zonder er zelf wat voor terug te krijgen) worden het egocentrische kinderen die later relatieproblemen kunnen krijgen en problemen in hun werk, en in het algemeen sociale problemen kunnen krijgen. Het worden de volwassenen die bij het ritsen in het verkeer nooit een ander voorlaten gaan, die altijd het grootste stuk van de schaal pakken en in de rij op Schiphol voor-dringen.
- als u met elkaar een gezin hebt, moet dat gezin organisatorisch en materieel draaiende blijven. Alle gezinsleden moeten dan ook een bijdrage leveren om het draaiende te houden. Dat moet eigenlijk vanzelfsprekend zijn. Iedereen, ook de kinderen moeten klusjes doen zonder betaald te worden, maar omdat ze lid zijn van de club van het gezin.
- als je niets voor anderen over hebt, zal de samenleving nog meer individualiseren en verharder. Het solidariteitsprincipe in samenleving verdwijnt en het zal de zwakkeren alleen nog maar slechter gaan in de samenleving.

Een bijkomend voordeel van het leren klussen uit te voeren is dat het ook een bijdrage kan leveren aan het verantwoordelijkheidsbesef van kinderen.

Dus.....

Zorgt u ervoor dat u uw kinderen leert dat het eigenlijk vanzelfsprekend is en normaal dat zij ook een bijdrage leveren aan de instandhouding van het gezin als organisatie.

- dus: je eigen kleren opruimen
- dus: gebruikte dingen weer terug leggen
- dus: je eigen kamer opruimen
- dus: je eigen speelgoed opruimen
- dus: de tafel dekken
- dus: de tafel afruimen
- dus: je broertje of je zus helpen
- dus: dingen schoonmaken
- dus: boodschappen doen
- dus: in de tuin helpen
- dus: bij het eten koken helpen
- dus: dingen schoonmaken
- dus: dieren verzorgen

Belangrijk is dat u dat als u meerdere kinderen hebt, u daar een rooster voor maakt waarop de afspraken staan.

Geachte ouder(s) en/of verzorg(st)er(s),

„Geen ruzie maken hoor!”, zeggen de ouders wel eens tegen de kinderen als ze gaan spelen. Toch is zo nu en dan ruzie maken wel normaal. Ruzies kunnen te maken hebben met sociale problemen en kinderen zitten nog volop in de sociale ontwikkeling. Ze moeten nog leren met elkaar om te gaan. Het is dan ook logisch dat ze elkaar soms niet begrijpen en dat ze moeten leren dat het geven en nemen is.

De meeste ruzies moet u dan ook bezien in het licht van een mogelijkheid om te leren om te gaan met elkaar. Sommige ouders denken dat kinderen zelf ruzies en problemen op kunnen lossen, maar dat is voor de meeste kinderen te veel gevraagd. Als kinderen een ruzie oplossen, komt het vaak niet verder dan dat de een zijn zin krijgt en het wint. Pedagogisch kunt u meer uit een ruzie halen dan alleen maar dat er een moet winnen.

T.a.v. ruzies zijn twee pedagogische invalshoeken belangrijk. U moet uw kind leren wat een verkeerde manier van ruzie maken is en wat een nuttige manier is. Leg het kind uit dat ruzie bij het leven hoort en dat dat op zichzelf niet zo erg is. Maar als je een probleem met iemand hebt dan is slaan, afpakken, schreeuwen, weglopen en dingen kapot maken een verkeerde manier. Leer kinderen dat als ze ruzie hebben het beter is om daarover te praten. Als ze dat zelf niet kunnen, is het belangrijk dat ze u er bij halen omdat gesprek te leiden. In zo'n ruziegesprek begint u met de kinderen te laten vertellen wat er is gebeurd en wat ze daarbij denken en voelen.

*Ruzie maken
kan nuttig zijn*

Tijdens dat gesprek leert u de kinderen ook om naar elkaar te luisteren. Andere gespreksonderwerpen zijn:

- leren accepteren dat anderen een andere mening hebben en dat er dus ruimte is voor verschillende meningen.
- gesprekken niet te blokkeren door opmerkingen als: „Jij moet altijd je zin hebben.” of: „Jij moet altijd gelijk hebben.”
- samen naar oplossingen te zoeken; „Kunnen we ook iets bedenken waardoor dit zonder ruzie kan?”
- het kan ook zijn dat u die oplossing aan moet dragen. Niet alle sociale problemen die leiden tot ruzie zijn door kinderen zelf op te lossen. Vaak bijten kinderen zich zo vast in hun standpunt en dan u moet zeggen: „Zou het niet beter zijn dat jullie dit om en om gaan doen, eerst hij even en dan daarna jij?”
- schuld bekennen/toegeven. Het is ook niet verkeerd om als er echt sprake is van een veroorzaker, die schuldige ook aan te wijzen en te bespreken wat de veroorzaker fout heeft gedaan. Veel ouders zijn daar wat te voorzichtig mee, maar je kunt immers ook leren van je fouten.
- excuses aanbieden
- leren om het weer goed te maken. Daarbij kunt u de kinderen elkaar een hand laten geven en zeggen: „Zand er over, nu gaan we weer verder.”

Soms.....

Soms is het moeilijk een gebeurtenis te reconstrueren. Kinderen spreken elkaar tegen en er zijn geen getuigen. U kunt dan de kinderen laten vertellen wat ze beleefd hebben. Vaak zijn uit die gesprekken toch wel wat voorstellen te halen om problemen te voorkomen zonder een schuldige aan te wijzen. Als dat vaak voorkomt is het aan te bevelen dat u op een afstand wat in de buurt blijft en er zo achter komt hoe ruzies kunnen ontstaan.

Aan het begin van deze brief is aangegeven dat ruzie gezien moet worden in het licht van het sociaal leren. Toch hebben sommige kinderen altijd ruzie en vertonen daarbij ernstige vormen van agressiegedrag. Als kinderen niets leren van ruzies dan is het aan te bevelen externe hulp in te schakelen.

tips voor
thuis
nr. 51

Titel: Eerlijkheid en liegen

Pagina('s): pagina 126

Inhoud: eerlijkheid, liegen en vertrouwen

© pravoo lekkerkerk

begeleiding, voorlichting
opleidingen
onderzoek
uitgeverij
pravoo
tel: 0189-662091, fax: 0189-664350 (NL)
Slobeendstraat 27, 2941 PC Lekkerkerk

www.pravoo.com

Geachte ouder(s) en/of verzorg(st)er(s),

„Geef het maar toe!”, zegt u misschien wel eens tegen uw kind. Eerlijk toegeven wat je hebt gedaan, is niet makkelijk voor veel kinderen. Er ontstaat bij sommige kind een stijfkoppigheid om gewoon iets toe te geven. Het label *liegen* bij jonge kinderen is een opvoedingslabel. Dat wil zeggen dat een volwassenkwalificatie gehangen wordt aan gedrag van zeer jonge kinderen. Het is daarbij de vraag of het echt liegen is of dat het het minder ernstige label van jokken zou moeten hebben. Echt liegen is het tegen beter weten in ontkennen, waarbij de eerlijkeheidsnorm wel gekend wordt, maar niet gevolgd wordt.

Verminderen van het liegen

Probeer bij kinderen met hardnekkig ontkenningsgedrag het kind weinig gelegenheid te geven te ontkennen en voorkom dus een nietes-welles-machtstrijd. Het is het beste om aan te geven wat u gezien hebt en de consequenties daaraan te verbinden zoals afzonderen/straffen of uw afkeuring uitspreken. Bij sommige kinderen is het beter om het gebeurde later te bespreken, als ze wat minder opgewonden zijn. Bepaal wat er is gebeurd en bespreek dat op een rustig moment. Kinderen vergeten ook vaak weer wat besproken is en dat betekent dat u het regelmatig moet herhalen. Haal zo'n situatie naar voren en vraag het kind wat u verwacht of geef dat nog een keer weer aan.

Zoek per dag enkele eenvoudige, niet problematische dingen zoals: Heb jij de dop/het deksel op de beker gedaan, heb jij dit hier neergezet? Koppel aan het ja of nee van het kind een positieve beoordeling van u. Op die manier raakt het kind gewend aan het toegeven wat het doet. Leer uw kind onder woorden brengen wat er gebeurd is. Soms hebben kinderen te weinig kapstokken om greep te krijgen op wat er om hen heen gebeurt. Leer uw kind hoe het heet wat er gebeurt. Ga regelmatig naar uw kind en vertel wat het doet en wat anderen doen. Laat het kind dat ook nazeggen. Op die manier wordt het kind op de werkelijkheid gericht. Jonge kinderen hebben iemand nodig die hen meer op de werkelijkheid richt en zo het jokken afbouwt.

Oneerlijk-
heid

Bij oudere kinderen kan er wel sprake zijn van bewuste oneerlijkheid. Ze weten best het verschil tussen fantasie en werkelijkheid, maar willen toch niet toegeven.

Belangrijk is dat u het kind leert om toe te geven, maar er toch geen heftige scène van maakt omdat dat vaak nog meer stijfkoppigheid van het kind tot gevolg heeft. Als u zeker weet dat uw kind liegt dan zegt u dat gewoon. U zegt wat er gebeurd is en u zegt wat het kind daarover verteld heeft en u hanteert gewoon de woorden liegen en eerlijkheid. Als het kind dan nog blijft ontkennen blijft u niet eindeloos het toegeven eisen, maar zegt u tegen het kind dat het naar zijn kamer moet en er over na moet denken. U zegt dat het weer naar u toe kan komen als het er aan toe is om het gewoon toe te geven. Op die manier komt er wat rust en leert het kind toch dat het gewoon toe moet geven. Bespreek de begrippen eerlijkheid, toegeven en liegen en de waarheid spreken ook regelmatig op momenten dat het niet zich niet in problematische zin voorziet. Dus als het eerlijk is geweest of naar aanleiding van gedrag van anderen. Op die manier wordt het kind er ook mee geconfronteerd als het niet zo'n heftige situatie is.

Het kan ook voorkomen dat u het ook niet precies weet wat er gebeurd en u alleen een vermoeden heeft van liegen en oneerlijkheid. U spreekt dat vermoeden wel gewoon uit en u vraagt het kind er over na te denken en op een moment dat het er aan toe u eerlijk te vertellen wat er is gebeurd. In alle gevallen is het belangrijk ook uw tevredenheid uit te spreken als het kind iets eerlijk opbiecht

Zorg er in elk geval voor dat u zelf eerlijk dingen toegeeft en ook geen smoesjes hanteert.

Geachte ouder(s) en/of verzorg(st)er(s),

Ouders hebben over het algemeen heel veel moeite met de ruzies die hun eigen kinderen met elkaar maken. Men heeft toch vaak een ideaalbeeld van een fijn gezin waar het allemaal rozengleur en maneschijn is en de kinderen onderling alles voor elkaar overhebben en lief praten met elkaar.

De werkelijkheid is vaak heel anders. Er zijn wel gezinnen waar kinderen inderdaad nooit of bijna nooit ruzie met elkaar maken. Het kan dus wel, maar vaak is het niet zo.

In de meeste gezinnen wordt wel veel afgeruzied.

Ouders hebben ook wel eens het idee dat daar nooit een eind aan komt.

Wat gebeurt er dan in veel gezinnen? Een opsomming:

- Een kind zei eens: „Eerst vond ik het leuk dat we een nieuw broertje kregen, maar nu bijt hij mij en slaat hij me in mijn gezicht en pakt hij mijn spullen af. Nu vind ik er niets meer aan.”
- Kinderen kunnen zich aan elkaar gaan irriteren omdat een kind het andere kind nadoet of precies hetzelfde wil doen als het andere kind.
- Kinderen hebben ruzie over speelgoed, ze pakken elkaar speelgoed af en vernielen elkaars spullen.
- Kinderen hebben ruzie over de beschikbare ruimte en speelplaatsen.
- Kinderen van een gezin kunnen elkaar pesten en sarren.
- Kinderen kunnen elkaar uitlachen.
- Kinderen kunnen dingen over elkaar zeggen die niet waar zijn.
- Kinderen kunnen jaloers zijn
- Kinderen kunnen zichzelf soms wegcijferen en ten ondergaan aan de macht en druk van een ander kind.
- Kinderen kunnen agressief en gewelddadig naar elkaar toe zijn.
- Kinderen kunnen overal de schuld van krijgen of anderen overal de schuld van geven.
- Kinderen komen er soms in een gesprek niet tussen.
- Kinderen kunnen elkaar neerbuigend benaderen.
- Kinderen bemoeien zich soms te veel met elkaar.
- Het ene kind wil nooit wat het andere kind wil en andersom.
- Sommige kinderen vinden dan een ander kind wordt voorgetrokken.
- Sommige kinderen hebben het idee dat de ouders minder van hen houden dan van een ander kind.
- Sommige kinderen willen liever alleen iets doen terwijl het andere kind hen steeds opeist.

*Het is niet
altijd even
leuk in een
gezin*

Kortom, veel conflicten in een gezin met diverse soorten achtergronden en als dat nooit ophoudt kan het u wel eens teveel worden. Hoe houdt u het dan toch nog leuk? Dat zal aanvankelijk niet meevallen. Veel ouders hebben de strijd opgegeven omdat er geen vooruitgang lijkt en ze het politie-agentje spelen beu zijn. Voor het verbeteren van de contacten tussen broertjes en zusjes is er een vijftal kapstokken.

kapstok 1. consequent zijn

Het kost wel wat inspanning, maar het is noodzakelijk om in gezinnen met een hoge ruziefrequentie overdreven consequent te zijn. Dat wil zeggen dat u op zero tolerance-niveau ingrijpt. Als er ook maar iets gebeurt dat in de ruziesfeer zit grijpt u onmiddellijk in.

Als een kind bijvoorbeeld iets ongewensts doet aan tafel stuurt u het onmiddellijk naar de eigen kamer. Dus geen waarschuwingen meer. Ook in andere situaties bent u consequent en grijpt u meteen in door kinderen uit elkaar te halen en ze op hun kamer te zetten. Daarbij is van vanwege het rechtvaardigheidsgevoel het wel van belang dat u, als er ruzies zijn, wel probeert om de aanstichter ernstig toe te spreken of te straffen. U kunt dus niet altijd uitgaan van het idee dat als er twee vechten er ook twee schuld hebben, want dat is lang niet altijd het geval. Bij het ingrijpen verwijdt of straft u niet alleen, maar blijft u rustig en geeft u weer wat er gebeurt en wat u van uw kinderen verlangt. Uw kinderen moeten iedere keer horen hoe het gewenste gedrag is, anders leren ze nog niet van het ingrijpen.

kapstok 2. preventie

Preventief werken betekent dat wanneer uw kinderen samen gaan spelen of gaan eten, u nog even vooraf aangeeft wat u verlangt van hen. Bij oudere kinderen kunt u dat ook vragenderwijs doen: „We gaan nu met elkaar eten en wat moet jullie dan doen?”

kapstok 3. sociale reclame

Sociale reclame betekent dat u als u met een van uw kinderen omgaat u in een gesprek dat ene kind moet wijzen op de leuke dingen/kanten van het andere kind. Kinderen vergeten na verloop van tijd de leuke dingen van hun broertje of zusje en ze hebben u nodig om die leuke kanten ook weer te zien.

Leer kinderen zo ook niet alleen negatieve dingen van elkaar te zeggen, maar ook eens iets positiefs.

kapstok 4 aandacht goed verdelen

Soms is er in een gezin een kind dat veel aandacht vraagt en daardoor kan een ander kind zich tekort geschoten voelen. Zo'n ander kind kan dan overdreven aandacht gaan trekken of juist proberen om d.m.v. ruzie aandacht te krijgen. Probeer regelmatig even alleen iets met een enkel kind te doen zodat dat kind even aan zijn trekken komt.

Als er een duidelijk leeftijdsverschil is, zorg er dan voor dat het oudere kind zich ook even het grotere kind voelt en dus ook later naar bed toe mag. Ook al is dat leeftijdsverschil maar een jaar, dan is dat toch wel aan te bevelen. In veel gezinnen worden kinderen na verloop van tijd qua leeftijd over een kam geschoren en juist door daarin onderscheid te maken, geeft u ook betekenis aan de leeftijd en voor veel kinderen is dat belangrijk voor hun gevoel van eigenwaarde.

Het jongere kind moet dat gewoon accepteren. Dat hoeft u ook niet steeds uit te leggen. Ook bij zaken als zakgeld etc, mag u gewoon onderscheid blijven maken in de leeftijd.

kapstok 5. sfeergesprekken

Als er veel geruzied wordt is het belangrijk daar met elkaar op een rustig moment even over te praten. Na het eten kan wel een geschikt moment zijn. U vertelt dan hoe u uw gezin de laatste tijd beleeft en u vertelt dat dat moet gaan veranderen. U geeft duidelijk aan dat dat niet zo hoort en dat broertjes en zusjes niet zo met elkaar om moeten gaan. U geeft daarbij ook aan welke maatregelen u gaat nemen. Houd ook sfeergesprekjes als het allemaal wat beter gaat en de ruzies afnemen.

Er is een troost: de meeste kinderen die vroeger nogal veel ruzie met elkaar hadden, blijken op volwassen leeftijd toch een leuke broer-zus-relatie te kunnen hebben.

Geachte ouder(s) en/of verzorg(st)er(s),

De laatste jaren valt het in kringgesprekken op dat kinderen vaak grote-mensen-zorgen hebben.

Zo zijn er al kinderen in groep 2 die naar soaps als Goede tijden, slechte tijden kijken. Op scholen horen leerkrachten wat kinderen weten over de problemen van volwassenen. Er zijn zelfs kleuters die zich druk maken over het gat in ozonlaag omdat je daar kanker van kunt krijgen en hun grootouders op dit moment in Mallorca zijn. Kinderen weten ook wat dingen kosten en worden zelf betrokken bij de periode voor de zwangerschap van hun moeder.

*Kinderen
moeten
kinderzorgen
hebben*

Kinderen horen eigenlijk kinderzorgen te hebben zoals: staat mijn fiets er nog, waar ligt mijn sleuteltje, krijgt ik mijn zakgeld, waar ligt mijn Barbie, mag ik naar dat feestje, etc.

Soms denken ouders dat het van modern ouderschap getuigt om ze overal bij te betrekken. Die ouders praten met hun kinderen over de laatste momenten van de mens in de vliegtuigen die op 11 september tegen de gebouwen in New York vlogen, ze hebben het over de angst van de gegijzelde kinderen in Rusland, ze hebben het over ongeneeslijke ziekten, ze hebben het over geldproblemen en de problemen op het werk.

Als het grote leed van ernstige ziekte een gezin treft, dan moet je daar doorheen met elkaar en moet u uw kind begeleiden, maar verder zou je toch al het ONNODIGE grote-mensen-leed bij de kinderen vandaan moeten houden.

Kinderen krijgen in hun leven nog met genoeg narigheid te maken en daarom is het beter ze niet zo te betrekken bij het grote-mensen-leed.

Dat betekent het volgende:

- Spreek niet in aanwezigheid van uw kind over problemen op uw werk, problemen in uw familie en de ernstige ziekte bij mensen die uw kind toch niet direct kent.
- Bespreek niet het grote-wereld-leed. Dat betekent dat kinderen beneden elf jaar ook niet naar het jeugdjournaal moeten kijken. Het is in het algemeen belangrijk dat u er bij zit als uw kinderen tv kijken omdat er soms al in aankondigingen van uitzendingen verder op in de avond gruwelijke dingen te zien zijn.
- Laat de kinderen niet naar soaps kijken tot ze naar het voortgezet onderwijs gaan. Het is toch volstrekt vervreemdend als een kleuter een euthanasieproces moet volgen en de verwickelingen rond overspel zit te bekijken.
- Geef niet meer antwoorden als uw kind vraagt. Kinderen stellen vragen over dingen die ze opvangen en veel ouders hebben de neiging meer te vertellen dan de kinderen vragen. Dat is niet aan te bevelen. Luister goed naar uw kind en houd u bij de antwoorden dicht bij de vragen.

Zorg er voor dat uw kind een zo ongedwongen en gelukkig mogelijke jeugd mag beleven. Op die manier bouwt het kind een houvast en een sterkte op om op latere leeftijd, als het nog veel te verduren krijgt, het leven aan te kunnen.

Geachte ouder(s) en/of verzorg(st)er(s),

Zo vanaf de middenbouw komen we op school al kinderen tegen die racistische opmerkingen maken en kinderen die minderwaardig spreken over mensen met een andere huidskleur, geloof of seksuele voorkeur.

We gaan er vanuit dat kinderen niet zo geboren worden, maar zo gemaakt. Discriminatie en racisme zijn er altijd wel geweest, maar vroeger gebeurde dat wat minder openlijk en kwamen kinderen daar toch ook minder mee in aanraking. Nu worden er openlijk racistische opmerkingen gemaakt.

Er zijn ook wel kinderen die vertellen dat hun ouders minderwaardig spreken over mensen met een andere huidskleur, geloof of seksuele voorkeur.

Racisme en discriminatie is dan ook aangeleerd gedrag. Je hoort het binnen en buiten en op de media en kinderen nemen het over. Zelfs openlijke homohaat kom je tegenwoordig al bij kinderen tegen. Racisme en discriminatie ontstaan omdat sommige mensen denken dat ze tot een superieur ras behoren. Bij andere mensen gaat het om vooroordelen. Ze lezen in de krant dat mensen uit een bepaalde subgroep misdaden plegen of niet werken, dus zullen alle mensen van die subgroep criminel zijn en misbruik maken van sociale voorzieningen.

Op onze school

Op onze school vinden we racisme en discriminatie onjuist. Wij gaan uit van gelijkwaardigheid van alle mensen en respect voor elkaar. Er is geen enkel mens meer of minder waard dan een ander mens. Nederland is een multiculturele samenleving en dat is een gegeven. Bovendien is de wereld ook multicultureel en dat accepteren we ook. Wij gaan er op school vanuit dat het belangrijk is dat kinderen van verschillende achtergronden begrip voor elkaar opbrengen door ze te vertellen over de culturele achtergronden waarin de volkeren in Nederland leven. Ook laten we kinderen over hun culturele achtergronden vertellen. Daarnaast tolereren we geen enkele vorm van racisme of racistische opmerkingen.

En bij uw thuis?

Als u het met ons eens bent dat alle mensen gelijk zijn en u merkt dat uw kind toch minachtend en veroordelende opmerkingen maakt over mensen van een ander ras, een ander geloof, en andere geslacht of mensen met een handicap, dan is het belangrijk dat u daar duidelijk op reageert.

U moet eerste aangeven dat u dat soort opmerkingen niet wilt horen.

Wijs uw kind erop dat alle mensen gelijkwaardig zijn en dat je mensen per persoon moet bekijken, en niet op basis van vooroordelen mag veroordelen.

Soms gedogen ouders dat soort opmerkingen, maar het is belangrijk dat u er ALTIJD wat van zegt. Lees met uw jonge kind ook eens wat vaker boekjes die zich afspelen in andere landen. Dezelfde reactie geeft u ook bij andere soorten discriminatie.